
Maj 2018

Kontinuitet i anbringelser

Ankestyrelsen

1. HOVEDBUDSKABER	3
BAGGRUND FOR UNDERSØGELSEN	3
SKIFT I ANBRINGELSEN	4
FOREBYGGELSE AF SKIFT I ANBRINGELSE.....	4
FORBEREDELSE AF SKIFT	5
KONTAKT OG SAMVÆR EFTER ET SKIFT	6
HJEMGIVELSER.....	6
2. SKIFT I ANBRINGELSEN	7
OMFANGET AF SKIFT FRA EN PLEJEFAMILIE TIL EN ANDEN.....	8
ØVRIGE OPLYSNINGER OM KLAGESAGER.....	10
ÅRSAGER TIL SKIFT I ANBRINGELSESSTED	13
3. FOREBYGGELSE AF SKIFT I ANBRINGELSEN	23
DET RIGTIGE MATCH FOREBYGGER SKIFT I ANBRINGELSEN.....	23
SAMARBEJDE KAN FORHINDRE SKIFT I ANBRINGELSESSTED	27
4. FORBEREDELSE VED SKIFT I ANBRINGELSESSTED	35
FORBEREDELSE AFHÆNGER AF SITUATIONEN.....	35
ÅRSAGER TIL, AT DER IKKE ER FORBEREDELSE	39
5. KONTAKT OG SAMVÆR EFTER ET SKIFT	41
KONTAKT OG SAMVÆR MED BIOLOGISK FAMILIE ER VIGTIGT FOR BARNET .	44
SAMVÆR OG KONTAKT MED TIDLIGERE ANBRINGELSESSTED.....	47
6. HJEMGIVELSE AF BØRN OG UNGE.....	54
BILAG 1 METODE.....	60

Hovedbudskaber

BAGGRUND FOR UNDERSØGELSEN

Børne- og Socialministeriet har bedt Ankestyrelsen om at lave en undersøgelse om kontinuitet i anbringelsen. Undersøgelsen belyser specifikt kontakt og samvær mellem anbragte børn og unge og deres netværk, blandt andet i form af tidligere plejefamilier, årsager til skift i anbringelsessted, forebyggelse af skift og forberedelse, når der sker et skift. I undersøgelsen ses der både på anbringelser med og uden samtykke.

Undersøgelsen skal indgå som en del af vidensgrundlaget for en række drøftelser af anbringelsesområdet mellem partierne bag satspuljen i foråret 2018 som følge af satspuljeaftalen for 2018.

UNDERSØGELSENS DATAGRUNDLAG

- En survey blandt landets kommuner. 78 kommuner har besvaret surveyen. Det resulterer i en svarprocent på 80.
- En kvalitativ gennemgang af 45 klagesager om ændret anbringelsessted. Samtlige sager, der er behandlet i Ankestyrelsen i 2017, indgår i gennemgangen.
- Interview med to kommuner.
- Interview med tre plejeforældre.

For en uddybning af metoder og datagrundlaget henvises til bilag 1 'Metode'.

Undersøgelsens datagrundlag fremgår af ovenstående boks. I undersøgelsen er der alene foretaget interviews med to kommuner. Kommunerne er valgt, fordi de var blandt de kommuner med flest anbragte børn i 2016 ifølge Danmarks Statistiks Anbringelsesstatistik, for at få det største erfaringsgrundlag. Et stort erfaringsgrundlag øger sandsynligheden for, at de erfaringer, de to kommuner beskriver, kan genfindes i andre kommuner. Det betyder dog ikke, at resultaterne er repræsentative. Det vil aldrig kunne garanteres med en mindre kvalitativ afdækning som denne.

Nedenfor præsenteres de vigtigste pointer fra undersøgelsen.

SKIFT I ANBRINGELSEN

Få skift fra plejefamilie til plejefamilie

De fleste skift skete fra institution til plejefamilie eller fra plejefamilie til institution. Det bekæftes som et generelt billede af kommunernes besvarelse af surveyen. I gennemgangen af klagesager fra 2017 om ændring af anbringelsessted, er det meget få sager, hvor et barn flyttede fra en plejefamilie til en anden plejefamilie.

Årsager til skift: De fleste skift er planlagte

Mange skift i anbringelser sker hurtigt efter, at barnet er blevet anbragt første gang. Det skyldes blandt andet, at kommunen fjerner barnet akut og anbringer det et i et midlertidigt anbringelsessted for derefter at finde det bedst egnede anbringelsessted. Dette fremgår både af interviewene og af surveyen. Et planlagt skift kan også ske, efter barnet er blevet udredt, fx på en institution.

Årsager til skift: En del skift sker, fordi barnets behov ændrer sig

Et skift kan også ske, hvis barnets behov ændrer sig, fx fordi barnet bliver behandlingskrævende i løbet af anbringelsen. Det bekræftes af både interviews, survey og sagsgennemgang. Kommunerne fortæller i forlængelse heraf om tilfælde, hvor både kommune og plejefamilier tidligt i anbringelsen er opmærksomme på, at barnet sandsynligvis ikke vil kunne blive i en plejefamilie på sigt. Man vælger at fastholde barnet i plejefamilien så lang tid som muligt, fordi det vurderes gavnligt for barnet at være i en plejefamilie i de tidlige år.

FOREBYGGELSE AF SKIFT I ANBRINGELSE

Det rigtige match

Det er ifølge kommunerne og plejeforældrene, der deltog i interview, afgørende, at man sikrer det rigtige match fra start af for at forebygge skift. Det gør man ifølge dem gennem et godt kendskab til barnets behov og til anbringelsesstedets kompetencer. Kommunerne beskriver, at et rigtigt match forudsætter en god udredning af barnet og et godt kendskab til plejefamilien. Derudover fremhæver både kommuner og plejeforældre, at den biologiske familie skal inddrages i processen, så de også kan støtte op om anbringelsesstedet.

Samarbejde mellem biologisk familie, plejefamilie og kommune

Samarbejdet mellem kommuner, plejefamilier og den biologiske familie bliver af alle parter udpeget som afgørende for, at en anbringelse lykkes.

Både kommuner og plejefamilier peger på den biologiske familie som en afgørende samarbejdspartner. Et godt samarbejde med den biologiske familie betyder, at de støtter op om anbringelsen, og at barnet derfor bedre kan profitere af indsatsen.

Samtidig skal kommunen og plejefamilien have et godt og tillidsfuldt samarbejde, hvor det er en fælles indsats at sikre et godt forløb, og at barnet udvikler sig. Plejeforældrene og en af de kommuner, der deltog i interviews, peger på, at kommunens rolle som både arbejdsgiver og samarbejdspartner kan betyde, at det kan være svært for plejefamilien at dele bekymringer tidligt i forløbet. Det gælder særligt, hvis de oplever, at kommunen ser det som en erkendelse af, at plejefamilien ikke formår opgaven. Et tæt samarbejde sikrer, at det er muligt at gribe tidligt ind, hvis forløbet ikke går som planlagt.

FORBEREDELSE AF SKIFT

Der er oftest forberedelse af barnet

Ifølge surveyen sker der oftest en forberedelse før et skift i anbringelsen. Både survey, interviewene og sagsgennemgang viser, at der i akutte sager ikke altid er mulighed for forberedelse. Det kan fx være, hvis barnet har rømmet anbringelsesstedet, hvis barnet er kommet med trusler eller har udøvet vold, og anbringelsesstedet derfor akut opsiger kontrakten. Det forsøges dog i videst muligt omfang at sikre en form for forberedelse ved alle skift i anbringelsessted. I både survey og interviews peges der samtidigt på, at det er afgørende, at forberedelsen ikke bliver for lang, da det kan skabe usikkerhed for barnet.

Forberedelse skal tage udgangspunkt i barnets behov

Det fremgår af interviewene og surveyen, at forberedelsen består i at vurdere barnets behov og undersøge, om det nye anbringelsessted kan håndtere disse. Desuden tales der med barnet, den biologiske familie og plejefamilien om skiftet. Oftest sker en stor del af forberedelsen i perioden, fra problemet opstår, og til man endeligt beslutter, at barnet skal flytte, og altså dermed før der bliver truffet en afgørelse.

KONTAKT OG SAMVÆR EFTER ET SKIFT

Vigtigt at bevare kontakten, men ikke altid muligt

Det fremgår af interviewene, at kommunerne har stort fokus på, at barnet bevarer kontakten med både biologisk familie og andet netværk, herunder tidligere plejefamilie. I nogle situationer kan det dog ikke lade sig gøre. Det er oftest i tilfælde, hvor parterne har nået et konfliktniveau, hvor enten barnet, den biologiske familie eller plejefamilien modsætter sig kontakt.

Få afgørelser om afbrydelse af kontakt

Det fremgår af interviewene, at når der er kontakt mellem plejefamilie og barnet, er det oftest, fordi barnet eller plejefamilien selv tager initiativ til kontakt. Det er meget sjældent, at kommunerne træffer afgørelse om afbrydelse af kontakt med en tidligere plejefamilie.

HJEMGIVELSER

Få hjemgivelser, der iværksættes hurtigt

Kommunerne beskriver i både surveyen og interviews, at hurtige iværksatte hjemgivelser er sjældne. Når en hjemgivelse sker hurtigt, er det oftest, fordi en hurtig hjemgivelse vurderes bedst for barnet. Kommunerne beskriver i surveyen, at de ofte vælger at fastsætte en længere hjemgivelsesperiode for at forberede barnet og den biologiske familie, men også for at vurdere, om hjemgivelse reelt er muligt og det bedste for barnet.

KAPITEL 2

Skift i anbringelsen

I dette kapitel belyses omfanget af skift i anbringelsessted, med fokus på skift fra en plejefamilie til en anden plejefamilie. Derudover beskrives årsager til, at der sker et skift i anbringelsessted generelt, herunder årsagerne til, at der sker et skift henholdsvis til og fra en plejefamilie.

SKIFT I ANBRINGELSESTED

Det fremgår af servicelovens (SEL) § 69, at kommunen har pligt til at træffe afgørelse om ændret anbringelsessted, hvis det må anses for nødvendigt for at opnå formålet med anbringelsen.

Ændring i anbringelsesstedet kræver som udgangspunkt samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og barnet, hvis barnet er fyldt 12 år.

Hvis der ikke kan opnås samtykke, skal kommunens Børn og unge-udvalg træffe afgørelse om ændret anbringelsessted. Det er kommunen, der herefter skal træffe afgørelse om valg af det konkrete anbringelsessted.

OMFANGET AF SKIFT FRA EN PLEJEFAMILIE TIL EN ANDEN

Skift i anbringelsessted i klagesager

TYPER AF ANBRINGELSESTEDER

Af servicelovens (SEL) § 66 fremgår en udtømmende liste over de forskellige typer anbringelsessteder, som kommunerne kan overveje, når et barn eller en ung skal anbringes uden for hjemmet:

1. plejefamilier
2. kommunale plejefamilier
3. netværksplejefamilier
4. egne værelser, kollegier eller kollegielignende opholdssteder
5. opholdssteder for børn og unge
6. døgninstitutioner, herunder delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner samt sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger
7. pladser på efterskoler, frie fagskoler og frie grundskoler med kostafdeling

Ankestyrelsen har gennemgået sager, hvor forældremyndighedsindehaver og/eller barn, der er fyldt 12 år, ikke giver samtykke til, at anbringelsesstedet skal ændres, og hvor børn og unge-udvalgets afgørelse er indbragt for Ankestyrelsen. Der er gennemgået i alt 45 sager, svarende til alle de sager, som Ankestyrelsen har behandlet i 2017.

I gennemgangen af de 45 klagesager fremgår det, at der oftest er tale om et skift fra døgninstitution eller opholdssted. I 16 tilfælde er barnet blevet flyttet fra en døgninstitution, mens barnet i 15 tilfælde er flyttet fra et opholdssted. I ni sager er skiftet sket fra en plejefamilie, mens der i de sidste fem tilfælde er angivet 'Andet'. Det dækker fx over eget værelse, netværkspleje, aflastningsfamilie eller kostskole.

Oftest flytter barnet til en plejefamilie. Dette er tilfældet i 18 sager. I 11 sager er barnet flyttet til et opholdssted, mens barnet i ni sager er flyttet til en døgninstitution. I syv sager er der angivet 'Andet', hvilket hovedsageligt dækker over en sikret eller delvis sikret institution.

I forhold til skift mellem plejefamilier er dette kun sket i to af de 45 sager. Se tabel 2.1.

TABEL 2.1 ANBRINGELSESSTEDER BARNET HHV. FLYTTER FRA OG TIL VED SKIFTET

Fra \ Til	Døgninstitution	Opholdssted	Plejefamilie	Andet	I alt
Døgninstitution	3	2	8	3	16
Opholdssted	3	5	5	2	15
Plejefamilie	2	4	2	1	9
Andet	1	0	3	1	5
I alt	9	11	18	7	45

Kilde: Gennemgang af de 45 klagesager om skift i anbringelsessted, som blev behandlet i Ankestyrelsen i 2017.

I to af de sager, Ankestyrelsen har gennemgået, flytter barnet fra en plejefamilie til en anden. I det ene tilfælde er der tale om, at barnet er rømmet plejefamilien kort tid efter anbringelsen. I det andet tilfælde er det plejefamilien, der opsiges plejeforholdet, fordi de ikke mener, at de kan magte opgaven.

Gennemgangen af sagerne viser en sammenhæng mellem det anbringelsessted barnet flyttes fra og til, og de problemer og behov barnet har:

- Når barnet flyttes fra en institution til en plejefamilie, sker det oftest med begrundelsen, at barnet har behov for omgivelser, hvor de kan få nære relationer til få voksne, og hvor der er ro.
- Når barnet flyttes fra plejefamilie til opholdssted eller institution sker det oftest med begrundelsen, at barnet er behandlingskrævende, og at barnet ikke udvikler sig i forhold til formålet med anbringelsen i plejefamilien. Det kan skyldes, at barnet har særlige vanskeligheder, der stiller krav om særlige kompetencer og specialiseret behandling.
- Når barnet flytter fra en institution til en anden sker det oftest med begrundelsen, at barnet har behov for et højere sikkerhedsniveau eller der er behov for et skift i omgivelser.

Ud af de 45 sager har Ankestyrelsen stadfæstet 38 afgørelser fra kommunen om skift i anbringelsessted. I syv sager har vi ændret kommunens afgørelse om skift af anbringelsessted.

I to sager har Ankestyrelsen ændret kommunens afgørelse om skift fra opholdssted til plejefamilie, fordi vi vurderer, at børnene ikke er klar til at komme ud i en plejefamilie. Det vurderes, at børnene fortsat er behandlingskrævende og udvikler sig positivt på opholdsstedet. I den ene sag er det vurderingen, at der er et problematisk forhold mellem de biologiske forældre

og personalet på opholdsstedet, men at det ikke kan føre til, at barnet skal flyttes. Selvom det dårlige forhold påvirkede børnene i et vist omfang, var det mere afgørende, at børnenes behandlingsbehov ikke kunne varetages i en plejefamilie. I den anden sag er der ligeledes et problematisk forhold mellem de biologiske forældre og personalet på opholdsstedet. De biologiske forældres problematiske forhold til anbringelsesstedet var afgørende i den samlede vurdering af, at børnenes problemstilling endnu ikke kunne varetages i en plejefamilie.

ØVRIGE OPLYSNINGER OM KLAGESAGER

I hovedparten af de 45 sager var børnene mellem 11 og 15 år gamle på tidspunktet for Ankestyrelsens afgørelse. Se tabel 2.2.

TABEL 2.2 BARNETS ALDER PÅ TIDSPUNKTET FOR ANKESTYRELSENS AFGØRELSE

Alder	Antal
0-5 år	10
6-10 år	10
11-15 år	17
16-18 år	8
I alt	45

Kilde: Sags gennemgang af de 45 klagesager til Ankestyrelsen i 2017

I de fleste af sagerne er der tale om kortere ophold inden skift i anbringelsessted. I 25 ud af de 45 sager har barnet eller den unge været på opholdsstedet mindre end et år inden skiftet, og i ti af sagerne har barnet eller den unge været anbragt i op til to år inden skiftet. I fire sager har den unge været anbragt i ti år eller længere inden det påklagede skift.

I 21 ud af de 45 sager har barnet eller den unge været anbragt mindst et andet sted, inden de blev anbragt på det anbringelsessted, hvorfra skiftet sker.

Skift i anbringelsessted i surveyen

Det fremgår også af surveyen blandt kommunerne, at det er sjældent, at der sker et skift fra en plejefamilie til en anden. 32 af 77 kommuner angiver, at de ikke har oplevet sager, hvor der er sket et skift fra en plejefamilie til en anden.

De 45 kommuner, der har oplevet skift mellem plejefamilier, skønner til sammen, at der har været 167 sager i 2017, hvor

skiftet har været mellem to plejefamilier. Kun ti kommuner angiver, at de har haft mere end fem sager, hvor der er sket et skift fra en plejefamilie til en anden. Se tabel 2.3.

TABEL 2.3 OMFANGET AF SAGER OM SKIFT I ANBRINGELSESTED, DER BLEV BEHANDLET I KOMMUNEN I 2017, HVOR BARNET FLYTTEDE FRA ÉN PLEJEFAMILIE TIL EN ANDEN PLEJEFAMILIE

Antal sager	Antal kommuner	Procent
Ingen	32	42
En til fem	35	45
Seks til ti	8	10
Over ti	2	3
Antal kommuner i alt	77	100

Note: En enkelt kommune har givet et ugyldigt svar på spørgsmålet og indgår derfor ikke i tabellen.

Kilde: Survey blandt landets kommuner.

Interviewene med medarbejdere i to kommuner bekræfter billedet af, at der sker få skift fra en plejefamilie til en anden plejefamilie. Forklaringen skal findes i årsagerne til skift. Børn flytter som oftest fra en plejefamilie, fordi der er et behandlingsbehov, som ikke kan varetages i plejefamilien. Det er sjældent, at der sker sammenbrud i anbringelsen, hvor det fortsat vurderes, at barnet vil have gavn af at være anbragt i en plejefamilie.

BØRNE- OG SOCIALMINISTERIETS ANALYSE AF KONTINUITET I ANBRINGELSER AF BØRN OG UNGE: FLEST BØRN ER ANBRAGT I PLEJEFAMILIER

- Børne- og Socialministeriets analyse af kontinuitet i anbringelse af børn og unge viser, at der ved udgangen af 2016 var omkring 12.000 børn og unge i alderen 0-17 år, som var anbragt uden for hjemmet.
- Heraf var størstedelen, ca. 7.500, anbragt i en plejefamilie, hvilket svarer til 64 procent af alle anbragte børn og unge.

VIVES UNDERSØGELSE¹: BØRN ANBRAGT I PLEJE-FAMILIER OPLEVER STØRRE STABILITET END BØRN ANBRAGT PÅ DØGNINSTITUTION

- VIVE gennemførte i 2014 en undersøgelse af anbragte børn og unges trivsel.
- Undersøgelsen viste, at for 60 procent af de adspurgte børn anbragt i en plejefamilie ikke havde oplevet skift i anbringelsessted. De var altså på deres første anbringelsessted.
- 38 pct. af børnene mellem 11 og 17 år anbragt på en døgninstitution, var på deres første anbringelsessted.
- 27 pct. af børnene mellem 11 og 17 år anbragt på et socialpædagogisk opholdssted, var på deres første anbringelsessted.
- 30 pct. af børnene mellem 11 og 17 år anbragt på et 'andet sted', var på deres første anbringelsessted.

Skift i anbringelsessted med kort varsel

I forbindelse med afgørelse om ændring af anbringelsessted har kommunen mulighed for at iværksætte afgørelsen straks efter retssikkerhedslovens § 72, stk. 2, 2. pkt.

§

Opsættende virkning

Af retssikkerhedslovens § 72, stk. 2, fremgår, at klage over blandt andet afgørelser om valg af anbringelsessted, som udgangspunkt har opsættende virkning. Hvis særlige forhold gør det påkrævet, at barnet/den unge straks flytter til andet anbringelsessted, skal kommunen samtidig med afgørelsen om valg af anbringelsessted, træffe afgørelse om straks iværksættelse. Straks iværksættelse betyder at barnet eller den unge kan flytte i perioden, hvor klagesagen behandles.

Særlige forhold er, når anbringelsen vurderes som værende i modstrid med det oprindelige formål, der var til hensigt med anbringelsen.

¹ VIVE (daværende SFI): Anbragte børn og unges trivsel 2014

61 af de 78 kommuner angiver, at de kan opgøre eller foretage et skøn over omfanget af sager, hvor de har truffet afgørelse efter denne bestemmelse. De 61 kommuner oplyser til sammen, at de har anvendt bestemmelsen 180 gange i 2017. Ni af de 61 kommuner har iværksat afgørelser om ændring i anbringelsessted straks mere end fem gange i 2017. 25 af de 61 kommuner oplyser, at de ikke har iværksat en afgørelse straks i 2017. Se tabel 2.4.

TABEL 2.4 ANTAL AFGØRELSE OM ÆNDRING AF ANBRINGELSESSTED TRUFFET I 2017, HVOR AFGØRELSEN BLEV IVÆRKSAT STRAKS JF. RETSSIKKERHEDSLOVENS § 72, STK. 2, 2. PKT.

Antal afgørelser	Antal kommuner	Procent
Ingen	25	41
En til fem	27	44
Seks til 10	5	8
Over 10	4	7
Kommuner i alt	61	100

Note: 22 af kommunerne angiver, at de har registreret antallet, mens 41 af kommunerne har angivet et skøn. 15 kommuner har svaret, at de ikke kan opgøre omfanget af afgørelser.

Kilde: Survey om kontinuitet i anbringelser blandt landets kommuner

Når der sker iværksættelse af skift i anbringelsessted med kort varsel, skyldes det oftest, at der er opstået et akut behov for skift. Årsagerne til dette er uddybet i afsnittet nedenfor. I tilfælde, hvor plejefamilier eller opholdsinstitutioner opsiger kontrakten og ønsker et skifte samme dag, vil kommunen ofte prøve at se, om det ikke kan lade sig gøre at vente et par dage med at iværksætte skiftet i anbringelsessted. Det skal give mulighed for at foretage et bedre skift ved at sikre et bedre match for den unge. I de tilfælde vil det fx være inden for en uge, at skiftet foretages.

I 2017 blev der truffet 118 afgørelser om skift i anbringelsessted med samtykke, hvor flytningen blev iværksat inden for en uge i de 46 kommuner, der har afgivet et svar i vores survey.

Samtidig blev der truffet 27 afgørelser om skift i anbringelsessted uden samtykke, hvor flytningen blev iværksat inden for en uge i de 35 kommuner, der har afgivet et svar i vores survey.

ÅRSAGER TIL SKIFT I ANBRINGELSESSTED

Kommunerne fortæller, at de arbejder meget med at sikre

kontinuitet og undgå skift i anbringelsen:

"Det, jeg ser, er, at man forsøger rigtigt, rigtigt længe i Familieplejen på, om man kan få det landet [løst en eventuelt voldsom konflikt mellem plejebarn og plejeforældre], før man går til anbringelsesskift og egentlig kalder det et sammenbrud" (Anbringelseskonsulent, Århus Kommune)

Der kan dog være en række situationer, hvor der er behov for et skift i anbringelsessted:

- Korte midlertidige anbringelser
- Anbringelser, hvor der opstår akut behov for et skift
- Anbringelser, hvor barnets behov ændrer sig
- Skift som følge af forhold hos de biologiske forældre
- Skift som følge af ændrede forhold i plejefamilien
- Skift som følge af et ønske fra barnet

Gennemgangen af de 45 klagesager Ankestyrelsen behandlede i 2017 viser, at skiftene i anbringelsesstedet oftest skyldes, at formålet med anbringelsen ikke kan opnås på det pågældende anbringelsessted.

Kommunerne arbejder målrettet med at sikre, at det er til barnets bedste, når de overvejer et skift:

"Vi arbejder ud fra ICS [Integrated Children's System]. Tilknytningsteorierne danner grundlag for vores tanke om, at det er rigtig godt, at der er stabilitet og kontinuitet. Det kan bare nogle gange være svært, hvad der er barnets bedste. Er det bedst at holde fast i noget, der ikke er helt optimalt, men stabilt? Eller skal man lave et skift? Det kan være svært, at vi ikke kan vide med sikkerhed, hvad der virker bedst for det her barn." (Faglig koordinator, Odense Kommune)

Der er generelt enighed om, at ikke alle skift i anbringelsessted bør undgås. Det er vigtigt at have muligheden for at ændre en anbringelse, hvis det er det bedste for barnet, selvom det kan være en svær situation.

"Jeg tror, at man som politiker skal sige, at det her er et meget svært område, og vi kan ikke gøre det perfekt. Der bliver nødt til at være mulighed for akutanbringelser, selvom det ikke er det optimale. Jeg tror ikke, at vi kan forebygge de her ulykkelige situationer på nogen måde." (Plejeforælder)

I interviewene har både kommuner og plejeforældre givet ud-

tryk for, at det kan være rigtig svært at finde den helt rigtige plejefamilie til barnet ud fra de behov, man kender inden anbringelsen. Det er derfor vigtigt at have barnets behov i fokus, også hvis det betyder et skift i anbringelsen. En kommune giver udtryk for følgende:

"Jeg synes, at skift i anbringelse meget hurtigt bliver forstået meget negativt. Hvornår er det sammenbrud, og hvornår er det faktisk også et fornuftigt skift ud fra barnets udvikling? Hvis man har et barn, som på baggrund af den biologiske families vilkår har været nødt til at være anbragt i lang tid, så er det jo bedre, hvis det lykkes med at være et eller to år i en plejefamilie [fremfor et uafbrudt ophold på en institution]. Så kan det godt være, at vi gør noget andet, når barnet bliver teenager, men hvis alternativet har været, at barnet skulle på institutionsophold hele vejen igennem, så ville jeg hellere have haft ham lidt længere i en plejefamilie med så meget kontinuitet som muligt." (Afdelingsleder i Ungerådgivningen, Århus Kommune)

Korte midlertidige anbringelser

Skift i anbringelsessted kan skyldes, at der er tale om akutte midlertidige anbringelser eller midlertidige anbringelser, hvor der er behov for at få udredt barnet med henblik på at finde et godt match mellem barn og anbringelsessted.

I tilfælde, hvor børn bliver anbragt akut og midlertidigt, fx hos en plejefamilie, handler det om, at kommunen vurderer, at barnet ikke kan være hos den biologiske familie eller et tidligere anbringelsessted. Der er et akut behov for at finde et sted til barnet, men kommunen er på forhånd klar over, at det ikke er muligt at anbringe barnet varigt i den akutte plejefamilie. Barnet anbringes indtil der kan findes en varig løsning, og dermed er det givet, at der vil være endnu et skift i anbringelsesstedet:

"Der er en del akutte anbringelser. Der vil vi nogle gange bruge vores akutte plejefamilier, men andre gange også vores egne døgninstitutioner som en midlertidig løsning, hvis der fx skal gøres noget lige i eftermiddag." (Faglig koordinator, Odense Kommune)

Her vægtes muligheden for hurtigt at kunne reagere og fjerne barnet fra en situation tungere end behovet for at sikre kontinuitet i anbringelsen i første omgang.

En kommune fortæller desuden, at en anbringelse kan ske som led i en udredning:

"Vi arbejder med at ramme den rigtige støtte på det rigtige tidspunkt. Ved en opstart af en anbringelse - specielt hvis det er et større barn - så kan det være klogt, at der ligger et ret godt udredningsmateriale at placere ud fra. Der kan vi jo lykkes med at lave en udredning, mens den unge er i hjemmet, men mange gange, hvis vi vælger at anbringe en teenager, så er udfordringerne typisk så massive, at vi er nødt til at udrede i et sektionsmiljø på en eller anden måde. Så der kan vi meget vel også lave en placering på en institution, som vi ved, er god til at lave en observationsperiode, eller på en af de pladser, vi har internt i kommunen - som på vores akutbørnehjem for at blive lidt klogere på en tre måneder og sige: hvad er det egentlig, vi skal afhjælpe ham her med?" (Afdelingsleder i Ungerådgivningen, Århus Kommune)

I de tilfælde, hvor barnet anbringes med henblik på udredning, vil der ofte være tale om, at barnet anbringes på en institution, der har særlige kompetencer til at beskrive barnets problematikker og behov i en fremtidig anbringelse. Da barnets behov ikke er kendt på forhånd, vil der sandsynligvis være behov for, at finde et andet anbringelsessted, efter at udredningen er gennemført. Det kan fx være en plejefamilie.

CASE: MIDLERTIDIG ANBRINGELSE

Sagen handler om to søskende på fire og et år. De bliver anbragt på et observationshjem ved en formandsbeslutning.

Storesøsteren er beskrevet som et behandlingskrævende barn, som har været udsat for omsorgssvigt, mistrivsel og mangel på stimulation. Hun har store vanskeligheder i sin tilknytningsmæssige relationelle, følelsesmæssige og sociale udvikling, og hun er udviklingsmæssigt bagud sammenlignet med jævnaldrende børn. Lillesøsteren er lidt mere robust.

Efter et år på observationshjemmet peger en psykologisk undersøgelse på, at børnene bør anbringes i en plejefamilie, som har gode ressourcer til at imødekomme to meget forskellige børns behov. Lillesøsteren har et omsorgsbehov, og storesøsteren har et behandlingsbehov. De er forbundet og bør anbringes sammen.

Observationshjemmet er ikke et permanent opholdssted, og der er behov for få stabile voksne. Børnene skal have mulighed for at udvikle sig i en families rammer og danne tilknytning til få omsorgspersoner.

Anbringelser, hvor der opstår akut behov for et skift

En del skift i anbringelsessted sker, fordi der akut opstår et behov for et skift. Det kan fx være tilfælde, hvor barnet pludselig udvikler et misbrug eller kriminel, aggressiv eller på anden måde uregerlig adfærd, der gør, at plejefamilien ikke længere kan forsvare at tage sig af barnet. Det kan munde ud i, at kommunen vurderer, at der er behov for et skift, eller at anbringelsesstedet opsiger kontrakten med kommunen. Der kan også være tale om tilfælde, hvor det vurderes som åbenlyst skadeligt for barnet at blive på anbringelsesstedet.

Akutte behov kan medføre, at der med det samme eller så hurtigt som muligt sker et skift i anbringelsessted. Udfordringen er her at sikre, at skiftet ikke er så akut, at der ikke er tid til at sikre det rigtige match:

"Vi prøver mange gange at købe lidt tid. (...) Så vi ikke nødvendigvis skynder os ud og flytter den unge i dag til noget, vi ikke er helt sikre på, er det rigtige match, men at vi måske i løbet af en uge kan nå at få noget på plads, som vi

*tror på, kan være mere holdbart." (Afdelingsleder i Unge-
rådgivningen, Århus Kommune)*

Anbringelser, hvor barnets behov ændrer sig

Skift i anbringelsessted kan også ske som følge af, at barnets behov gradvist ændrer sig. Det kan fx være i forbindelse med, at barnet når puberteten, hvor der typisk sker en betydelig udvikling og eventuelt ændring i barnets problematikker og behov:

"Når man bliver anbragt i en plejefamilie og gennemgår en stor udvikling, fra man er 7, til man er omkring 13-14 år. Der oplever vi - og det har vi oplevet løbende igennem årene - at det er en stor udfordring for plejefamilier. Der er forskel på at have en 8-10-årig dreng/pige til lige pludselig at have en på 13-15 år. Det stiller nogen store krav til fagligheden." (Anbringelseskonsulent, Århus Kommune)

Medarbejderne fra de to kommuner peger på, at der kan være sager, hvor de vurderer, at barnet har gavn af at være anbragt i en plejefamilie i de tidlige år af barndommen. Der er fx en række udviklingsmæssige fordele ved, at små børn indgår i en plejefamilie. Men problematikkerne hos barnet og dets udvikling kan gøre, at barnet ikke vil kunne være anbragt i en plejefamilie på sigt. En faglig koordinator forklarer:

"I øjeblikket har vi et søskendepar hos en plejefamilie, som blev anbragt, da de var meget små. De er kognitivt og socialt dårligt fungerende. Der arbejder vi med den plan, at de er godt anbragte indtil videre. Men jo ældre man bliver, også i forhold til ens fritidsliv osv., der kan vi se, at det ikke kommer til at fungere for disse unge mennesker at være i et forholdsvis frit miljø." (Faglig koordinator, Odense Kommune)

I denne sag betyder børnenes kognitive funktionsniveau, at børnene formentlig ikke på sigt kan forventes at klare sig på samme niveau som andre unge og derfor har behov for et mere beskyttet miljø.

Beslutningen om at placere et barn i en plejefamilie, mens de er små, kan være med til at sikre, at barnet har en tæt kontakt til en stabil voksen i løbet af barndommen, også selv om det ikke er muligt for barnet at blive boende samme sted hele barndommen.

CASE: BARNETS BEHOV ÆNDRER SIG

Pige på 17 år, som havde været anbragt i 11 år. Hun blev i første omgang anbragt i en plejefamilie.

Da hun var otte år flyttede hun fra denne plejefamilie. Årsagen var, at plejefamilien ikke kunne håndtere hende. Hun flyttede først til en døgninstitution og efter fem år til et opholdssted, hvor hun var i fire år.

Nu flytter hun fra opholdsstedet tilbage til den oprindelige plejefamilie, da hun ikke trives på opholdsstedet. Hun har ikke den nødvendige kontakt og fortrolighed med personalet, og hun har brug for et lille omsorgsmiljø, hvor hun kan lære, hvordan hun skal fungere i en almindelig hverdag, herunder passe skolen og deltage i andre aktiviteter.

Pigen har gennem hele anbringelsen haft kontakt til plejemor, og hun har under anbringelsen også haft kontakt til søster, som bor i udslusning hos plejemor. Der bliver iværksat omfattende supervision til plejemor samt dagbehandlingstilbud til pigen, som er behandlingskrævende.

Fordelen ved at anbringe barnet i en plejefamilie i en årrække, selv om kommunen fra start af kan være i tvivl om, om barnet kan blive der barndommen ud, er, at barnet oplever tætte relationer i de tidligere år:

"[Fordelen ved at anbringe i en plejefamilie] er, at barnet vokser op med tætte og nære relationer i dets tidligste år. Der er i dag ikke ret mange institutioner [alternativt til plejefamilier], som er opvækstinstitutioner." (Leder af Familieplejen, Århus Kommune)

Kommunerne giver udtryk for, at det kan være meget vanskeligt at foretage vurderingen af, hvad barnet har behov for på sigt.

I den kontekst kan et skift heller ikke ses udelukkende som negativt. Et skifte kan være en naturlig og positiv udvikling i et forløb med henblik på at sikre barnets bedste.

Skift som følge af forhold hos de biologiske forældre

Et skift kan også ske, fordi der er forhold i familien, der betyder, at det er bedst af hensyn til barnet at skifte til et andet

anbringelsessted. Et hensyn kan være barnets mulighed for at holde en tæt kontakt til de biologiske forældre:

"Vi modtog et barn fra en plejefamilie, der helst ville have beholdt børnene og mente, at det var bedst for børnene at blive. Men moren var jo flyttet til Sjælland (...) Der var ingen forberedelsesperiode [i forbindelse med flytning]. Det var ligesom en evakuering, og det var ikke rart." (Plejeforælder)

En kommune fortæller, at forældrenes bopæl ikke i sig selv medfører, at man flytter barnet til en anden plejefamilie, men at det vil være en konkret vurdering i det enkelte tilfælde:

"Man prioriterer, at barnet bliver hos plejefamilien. Det er ikke en flytningsgrund i sig selv, at forældrene flytter. Der er altid fokus på barnets bedste." (Leder af Familieplejen, Århus Kommune)

Forældrene kan også have svært ved at acceptere, at barnet er anbragt i en plejefamilie, og det kan betyde at barnet kommer i en loyalitetskonflikt mellem den biologiske familie og plejefamilien. Det kan få betydning for barnets muligheder for at indgå i plejefamilien og dermed profitere af anbringelsen.

CASE: SKIFT SOM FØLGE AF FORÆLDRENE

En pige blev på grund af mors psykiske sygdom og indlæggelse overladt til sine morforældre, da hun var ti måneder gammel.

Da hun er otte år gammel, bliver hun anbragt på en døgninstitution, hvor hun efter 15 måneder bliver hjemgivet til mor, der er i en god helbredsperiode. Moren får det dog igen tiltagende dårligt og aftaler med morforældrene, at pigen igen skal bo hos dem på trods af, at kommunen ikke vil give plejetilladelse.

Da hun er 13 år, anbringer kommunen pigen hos en plejefamilie. Her er pigen imidlertid i en loyalitetskonflikt mellem plejefamilien og den biologiske familie, og dette påvirker pigen i en sådan grad, at hun ikke kan profitere af opholdet i plejefamilien. Hun stikker af fra plejefamilien og vil ikke være der.

Kommunen vurderer, at der er behov for et anbringelsessted, der ikke i samme omfang kan betragtes som en konkurrent til den biologiske familie, og pigen bliver flyttet til et opholdssted. Der bliver desuden truffet afgørelse om afbrydelse af samvær og kontakt med den biologiske familie for at skabe ro omkring pigen. Kommunen vurderer, at denne afbrydelse er nødvendig, da pigen er i en følelsesmæssig klemme, der er truende for hendes udvikling.

Skift som følge af ændrede forhold i plejefamilien

Forhold, der ændrer sig hos plejefamilien, fx skilsmisse, sygdom eller dødsfald, kan også betyde, at kommunen efter en konkret vurdering mener, at det ikke længere er til barnets bedste at være anbragt hos familien. En sådan situation fører altså ikke automatisk til et skift i anbringelsen, men i den konkrete situation kan det være, at kommunen vurderer, at et skift er nødvendigt:

"Vi har et eksempel, hvor plejeforældrene bliver skilt, og barnet boede ved plejefar (...) Vi vurderede, at [plejefaren] ikke kunne give den stabilitet og ro, som plejebarnet havde brug for, men egentlig profiterede barnet rigtig godt af at være i en plejefamilie. Det var svært: Skal vi virkelig flytte barnet til en anden plejefamilie?" (Faglig koordinator, Odense Kommune)

Skift som følge af et ønske fra barnet

Et skift i anbringelsessted kan desuden skyldes, at et barn selv ønsker at flytte. Det kan være vanskeligt for kommuner og plejeforældre eller andre anbringelsessteder at vurdere, hvad der reelt ligger til grund for ønsket om at flytte fra et anbringelsessted til et andet. I en kommune peger de på, at det særligt kan gøre sig gældende, når børnene nærmer sig puberteten:

"Det er netop der, hvor man oplever børn og unge se de ting, der adskiller dem selv fx fra plejefamiliens børn, og plejeforældrenes forhold til deres egne børn. De begynder at se sig selv i forhold til andre, og det bliver rigtig svært for dem. Måske har mange af dem haft et ønske om at blive i plejefamilien, men konflikterne er så store, at de siger: Jeg vil gerne et andet sted hen. Der opstår måske også splittelse mellem plejefar og plejemor, det er alle de klassiske ting." (Anbringelseskonsulent, Århus Kommune)

En plejeforælder forklarer om en sag, hvor et plejebarn selv bad om at flytte fra plejefamilien til et opholdssted:

"X bor på opholdssted hernede, og det var hendes eget valg at flytte, hun kunne ikke være i den der tætte kontakt, som der var til os, hun holdt meget af os, men hun kunne ikke være i det." (Plejeforælder)

I det konkrete tilfælde har barnet fortsat kontakt med den tidligere plejefamilie:

"De første par måneder hørte vi ingenting, så begyndte hun at ringe, og nu kommer hun jævnligt på besøg. Der kan man mærke, at den relation, hun har knyttet til os i de år, den bærer bare igennem nu, men det mærkede jeg ikke ligeså tydeligt, da hun var hos os, de sidste år." (Plejeforælder)

Forebyggelse af skift i anbringelsen

I dette kapitel gennemgås en række forhold og tiltag, som ifølge kommuner og plejefamilier kan medvirke til at u hensigtsmæssige skift i anbringelsen.

DET RIGTIGE MATCH FOREBYGGER SKIFT I ANBRINGELSEN

Plejeforældre og kommuner peger på, at matchningen mellem barnet og anbringelsesstedet er en meget vigtig del af en vellykket anbringelse, og dermed en vigtig faktor i forhold til at undgå eller forebygge u hensigtsmæssige skift i anbringelsesstedet:

"Noget af det, jeg synes, det også beror på, det er, at vi dagligt forsøger at blive bedre til at lave det rigtige match til vores unge. Og vi har intensiveret det arbejde i Århus kommune igennem de sidste fem år. Og det er helt klart, at når vi har det rette match, så oplever vi ikke ønsket om skift i det omfang, som når vi kommer ind i anbringelser, hvor matchet ikke er det rette." (Anbringelseskonsulent, Århus Kommune)

Begge parter peger dog også på, at der kan være nogle barrierer i forhold til at sikre det bedst mulige match fra start af:

"Andre gange kan det være, fordi matchet har været forkert, fx når det først efter anbringelsen viser sig, at der er selvskadende adfærd. Altså hvor målgruppen ikke passer til barnet." (Faglig koordinator, Odense Kommune)

Der er typisk tale om situationer, hvor rammerne, støtteindsatsen, kompetencerne mv. hos anbringelsesstedet ikke modsvare barnets behov og problematikker. Det kan fx være børn, der har et større behandlingsbehov eller behov for mere sikring, end det pågældende anbringelsessted kan yde. Ofte sker det, fordi barnet i løbet af en anbringelse viser tegn på behov, der ikke var kendskab til fra start af.

CASE: MATCH, DER IKKE FUNGERER

En 3-årig pige er anbragt på grund af belastende og ustabile vilkår hos mor. Hun har været anbragt i fire måneder, da hun bliver flyttet fra en plejefamilie til en anden.

Flytningen skyldes, at plejefamilien opsiger plejeopgaven med den begrundelse, at de har fået en opgave, der kræver mere end det, de som familie kan levere, og mere end de var blevet forberedt på. En ny plejefamilie skal have erfaring med de vanskeligheder, som pigen har, så denne familie kan imødekomme hendes særlige behov.

Barn, plejefamilie og biologisk familie skal matche

Kommunerne peger på, at et godt match betyder, at både barn, plejefamilie og biologisk familie matcher:

"Jeg synes, at en af de primære ting egentlig er at få familien med, biologisk familie. Uanset hvilket ressourcenniveau, de er på, så tænker jeg, at de er vores vigtigste medspiller i matchet af institutionen." (Anbringelseskonsulent, Århus Kommune)

I forhold til barnet handler det om at få udarbejdet en udredning, der giver overblik over barnets problemer og behov:

"Det skal også afklares, om der er psykiatriske problemstillinger, som måske i virkeligheden er begyndt at manifestere sig i ungdomsårene. Ofte forsøger vi at lave en tilbundsående psykologisk udredning, der skal pege på, hvilke behandlingstilbud og kontekster - altså både pædagogisk, men også, hvad det er for nogle faglige redskaber - der skal være til stede." (Anbringelseskonsulent, Århus Kommune)

Det vigtige i forhold til at matche plejefamilien med barnet er, at kommunen har et indgående kendskab til plejefamilien. Både i forhold til, hvilke børn de kan tage imod, men også i forhold til, hvornår de har behov for støtte og supervision:

"Vi skal lære dem at kende, og vi skal finde ud af, hvor det er, de har nogle udfordringer, hvad er det, vi særligt skal have for øje i supervisionen, hvad er det, vi ved, der kan trigge lige præcis den her familie. Hvordan skal vi støtte dem bedst muligt?" (Anbringelseskonsulent, Århus Kommune)

Det kan være vanskeligt at foretage et godt match

To af plejeforældrene vurderer, at der er stor forskel på, hvor godt matchet er mellem barnet og plejefamilien.

De fortæller begge om situationer, hvor det har været nødvendigt for dem at sige fra overfor en opgave, fordi de ikke vurderede, at de kunne magte den. Plejeforældrene har også oplevet enkelte situationer, hvor kommunen har prøvet at få dem til at tage imod et barn, som de selv vurderede var mere behandlingskrævende, end det de kunne håndtere.

I de situationer har det været afgørende, at de har solide erfaringer som plejeforældre at trække på. De vurderer, at det kan være vanskeligt for andre plejeforældre, der ikke har det samme erfaringsgrundlag, at sige fra overfor kommunen. Alle tre plejeforældre, vi har interviewet, har erfaringer med plejebørn, der har behov for massiv støtte.

En faglig koordinator peger på, at der i nogle tilfælde kan ske et dårligt match mellem barnet og anbringelsesstedet, fordi kommunen ikke har alle de relevante oplysninger om barnet forud for matchet. Der kan fx være situationer, hvor det bliver klart, at barnet har nogle problemer, som ikke tidligere har været afklaret:

"Andre gange kan det være, fordi matchet har været forkert, fx når det først efter anbringelsen viser sig, at der er flere psykiatriske problemer, fx selvskadende adfærd. Altså hvor anbringelsesstedets målgruppe ikke passer til barnet."
(Faglig koordinator, Odense Kommune)

Oplysningerne om mulige plejebørn er sparsomme

Plejeforældrene modtager få oplysninger om børnene forud for, at de skal beslutte, om de kan tage imod et plejebarn.

Plejeforældrene peger på, at det er relevant for dem at have et relativt godt kendskab til problematikkerne i en sag, når de skal vurdere, om de kan tage imod et plejebarn. Det kan fx være oplysninger om:

- Barnets støttebehov
- Helbredsforhold
- Årsagen til et eventuelt skift i anbringelsessted
- Oplysninger om de biologiske forældre

Manglen på oplysninger kan ifølge plejeforældrene gøre det svært at vurdere, om de kan magte den opgave, de får stillet

af kommunen. Altså om der ud fra plejeforældrenes vurdering er tale om et godt match:

"Det er ekstremt svært at vide, hvad det er, man har behov for at vide, før man står i det. Men den totale mangel på oplysninger frustrerede i hvert fald mig. Jeg ved ikke, om yderligere informationer ville gøre den store forskel." (Plejeforælder)

En plejeforælder har selv bedt om yderligere oplysninger om et barn i forbindelse med, at de blev spurgt, om de kunne modtage barnet. De yderligere oplysninger, hun fik adgang til, gjorde, at de valgte at sige nej til opgaven.

Plejeforældrene forklarer, at de gør sig en række overvejelser i forbindelse med, at de bliver spurgt, om de kan tage et plejebarn. Det kan fx være:

- Om de kan imødekomme de behov, barnet har, og om de kan skabe de rette rammer for barnet
- Om de vil være i stand til at fuldføre opgaven – at de ikke bliver for gamle, før barnet fylder 18 år
- Eventuelle egne børn og andre plejebørns holdninger og behov

Støtte forebygger skift

Den rigtige støtte under anbringelsen kan ifølge kommunerne være med til at undgå u hensigtsmæssige skift i anbringelsen. Kommunerne arbejder dog på at sikre, at plejefamilien som udgangspunkt er i stand til at håndtere opgaven uden supplerende støtte. I nogle tilfælde kan det alligevel være nødvendigt at give ekstra støtte til plejefamilien i at løse opgaven fra start af:

"Så skal det være, fordi der er en behandlingsopgave fra start, som kommunen ikke selv kan håndtere via supervision og vejledning. Vi vil helst anbringe i plejefamilier, hvor vi fra start af tror på, at de vil kunne håndtere barnet med almindelig supervision og vejledning. Ellers vil [tildeling af støtte] typisk ske senere hen i forløbet." (Leder af Familieplejen, Århus Kommune)

Generelt fortæller kommunerne, at det kan være nødvendigt at tildele støtte for at forebygge et eventuelt skifte:

"Fx når barnet udvikler sig på en måde, kommunen ikke havde forudset. Det kan fx være en diagnose med ADHD eller autisme. Der kan det være, at vi siger, at vi har brug for specialviden. Vi ved noget, men ikke alt, og der er behov for at få nogen ind, som kan støtte plejeforældrene i forhold til,

hvordan de håndterer barnet." (Leder af Familieplejen, Århus Kommune)

Et eksempel på den støtte, kommunen kan give plejefamilien for at undgå et skifte, er iværksættelse af et forløb på kommunens rådgivningscenter, hvor plejefamilien får vejledning og redskaber til at håndtere den unges problemer.

Størstedelen af kommunens vejledning til plejeforældre sker i kommunens egne tilbud. Der er dog også eksempler på forløb, hvor kommunen tilbyder supplerende støtte i en kortere eller længere periode, der går ud over det, den faste familiekonsulent kan tilbyde.

En kommune fortæller desuden, at de har et kursuskatalog målrettet plejefamilier, med kurser i fx mentalisering eller konfliktnedtrapning. Derudover har kommunen erfaringer med, at opholdssteder og døgninstitutioner tilbydes som aflastning for plejefamilier med plejebørn, som fx har et behandlingsbehov:

"Der er jo sådan en udvikling på landsplan, at der er adskillige opholdssteder, der også tilbydes som aflastning til plejefamilien. Hvis vi skal fastholde normaliteten i plejefamilieanbringelsen, men [plejefamilien] ikke kan løfte [opgaven] længere, fx på grund af rømninger. Skal vi fastholde, at de stadig har tilknytning til plejefamilien, så har vi opholdssteder, der tilbyder sig selv som aflastnings-opholdssteder og sparingspartnere til plejefamilierne. Hvis vi skal fastholde barnets tilknytning til nogle voksne resten af deres børneliv, så er dét måske en model." (Afdelingsleder i Ungerådgivningen, Århus Kommune)

På den måde kan kommunerne give barnet et tilbud, der kombinerer de tætte relationer i en plejefamilie med et miljø, der kan håndtere de meget behandlingskrævende unge. Det er samtidig et eksempel på, at en plejefamilie tilbydes relativt meget støtte for at kunne opretholde anbringelsen og undgå et egentligt skift for barnet.

SAMARBEJDE KAN FORHINDRE SKIFT I ANBRINGESESSTED

Samarbejdet mellem kommuner, plejefamilier og den biologiske familie bliver af alle parter udpeget som afgørende for, at en anbringelse lykkes. Det er en måde at sikre kontinuitet i både anbringelsen, indsatsen og kontakten for barnet. De peger alle på, at det er nødvendigt, at der er et kontinuerligt og tæt samarbejde mellem parterne, hvis de skal forsøge at undgå, at der opstår situationer, hvor det er nødvendigt at skifte anbringelsessted.

Som beskrevet i kapitel et kan nogle skift i anbringelsesstedet være betinget af, at der opstår konflikter mellem plejefamilien, kommunen og/eller den biologiske familie. Skiftet kan også skyldes, at der opstår mistrivsel, som ikke er blevet håndteret i tide. Her er det løbende samarbejde et vigtigt redskab til at undgå, at problemer udvikler sig og ender med et skift.

Samarbejdet skaber sammenhæng i barnets liv

Ifølge plejeforældrene er et godt samarbejde mellem plejefamilien og de biologiske forældre med til at skabe sammenhæng i barnets liv. Det er også en del af opgaven som plejefamilie at forsøge at skabe et godt samarbejde med den biologiske familie.

Alle plejeforældrene vurderer, at det kan være en stor hjælp for barnet, når der er et godt samarbejde mellem de to parter, fordi det giver barnet ro til at udvikle sig. En plejeforælder forklarer:

"Jeg tror, at det er vigtigt, at barnet mærker, at forældrene accepterer tingenes tilstand og siger, at det er godt nok."
(Plejeforælder)

En anden plejeforælder peger på, at det handler om at have respekt for forældrene, selvom de ikke kan respektere forældrenes handlinger:

"Det med at få skilt tingene ad. Altså, man kan godt respektere personen [den biologiske forælder], men man kan ikke respektere de handlinger og det, de har gjort imod deres egne børn. Det er meget, meget vigtigt, man får skilt tingene ad." (Plejeforælder)

Et godt samarbejde mellem plejeforældre og de biologiske forældre kan også være en stor fordel i forhold til at skabe de bedst mulige vilkår omkring barnet. En plejeforælder fortæller fx om en situation, hvor han oplevede, at et tæt samarbejde med de biologiske forældre var grundlaget for, at de kunne have en dialog om, hvor det var mest hensigtsmæssigt, at plejebarnet gik i skole. Plejeforælderens oplevelse var, at samarbejdet gjorde, at de biologiske forældre lyttede til dem og besluttede at sige ja til et skoleskift.

En af de interviewede plejeforældre forklarer, at de har meget tæt kontakt til deres nuværende plejebørns biologiske forældre. Derudover er der også kontakt til andre biologiske familiemedlemmer. De vurderer, at det har så stor betydning for børnene, at det er noget, de prioriterer:

“Vi har fx aftalt, at X’s mor kommer på besøg hos os tre til fire gange om året. I en periode blev vi der også et kvarters tid [når barnet blev afleveret hos moren] for at snakke. Vi forsøger også at hjælpe barnet og forældrene til at få en god relation.” (Plejeforælder)

Plejefamilien kan desuden spille en vigtig rolle i forhold til de biologiske forældre, og ikke kun i forhold til plejebarnet. Det kan fx være, at de biologiske forældre søger rådgivning og vejledning i forhold til, hvordan de kan håndtere barnet. Der er flere eksempler på, at de biologiske forældre kontakter plejeforældrene, når barnet fx er hjemme i en weekend, for at få hjælp til at håndtere en situation eller måske for at bede plejeforældrene om at hente barnet tidligere end planlagt.

Der er også eksempler på, at plejeforældrene hjælper de biologiske forældre i kommunikationen med kommunen. Det kan være situationer, hvor forældrene har et konfliktfyldt forhold til kommunen, men har tillid til plejeforældrene, som derfor kan fungere som en slags bisidder eller mellemmand.

Endelig er der eksempler på, at plejefamilien bliver en del af den biologiske families netværk og fx kan deltage ved familiefester.

En plejeforælder fortæller, at de deltog i et plejebarns konfirmation, som de biologiske forældre stod for at holde. Her var det helt naturligt, at plejeforældrene hjalp til med at få dagen til at glide, da der opstod et behov for hjælp. Efterfølgende udtrykte de biologiske forældre, at de havde oplevet det som om, de reelt var fire forældre til at tage sig af barnet sammen, hvilket havde været en meget positiv oplevelse.

Når samarbejdet ikke går

Der er også tilfælde, hvor samarbejdet ikke fungerer. Plejeforældre og kommuner peger på, at det er med til at skabe uro omkring anbringelsen, når samarbejdet med den biologiske familie ikke fungerer. I sidste ende kan konsekvensen af et dårligt samarbejde være, at det på baggrund af en konkret vurdering og af hensyn til barnet er nødvendigt at skifte anbringelsessted eller afbryde kontakten mellem barnet og nogle af de primære omsorgspersoner i dets liv.

En plejeforælder fortæller om en situation, hvor de biologiske forældre var uenige i anbringelsen. De forsøgte at modarbejde plejeforældrene, hver gang barnet var hjemme på besøg. Det var med til at skabe en masse uro omkring barnet og gjorde det svært for plejeforældrene at hjælpe barnet, som kom til at stå midt i konflikten.

Plejeforældrene oplever også, at det kan være særligt vanskeligt, men også særligt vigtigt, at der er fokus på samarbejdet, når der er tale om anbringelser, hvor forældrene kontinuerligt forsøger at få børnene hjem eller anker kommunens afgørelser. Det er ifølge plejeforældrene med til at skabe ro omkring anbringelsen, hvis de biologiske forældre har en oplevelse af, at barnet trives. Omvendt kan det skabe en hel del uro, hvis der konstant er tvivl om, hvorvidt barnet skal være anbragt hos plejefamilien, og hvor de biologiske forældre overinvolverer børnene:

"Det gør, at børnene ikke kan udvikle sig ordentligt og få ro. De får ikke lov at falde til, når de [tror, at de] skal hjem om et halvt år. Så hvorfor skal du så knytte dig her? Hvorfor skal du få gode venner i skolen? Det er jo ikke nødvendigt, når du skal hjem." (Plejeforælder)

Kommunernes samarbejde med plejefamilierne

Interviewene med plejeforældre og kommuner viser, at der kan være nogle betingelser ved at være plejefamilie, som er vigtige at holde sig for øje i samarbejdet med kommunerne. Plejefamilierne befinder sig i en position, hvor de skal varetage et arbejde, men en af forudsætninger for, at de lykkes med den opgave, er, at de er i stand til at inkludere plejebørnene i deres familie. Plejefamilierne skal få en hverdag til at fungere på samme måde som familier, der ikke har plejebørn, og bliver på den måde en form for hybrid mellem et professionelt anbringelsessted og en privat familie.

En faglig koordinator peger på, at samarbejdet mellem kommuner og plejefamilier i nogle tilfælde kan være blevet professionaliseret i en grad, der gør, at kommunen ikke altid er tilstrækkelig opmærksom på, om plejefamilierne generelt er vel fungerende:

"Det kan også være, fordi vi lovgivningsmæssigt mødes med plejefamilien hvert halve år, og der har vi meget fokus på mål i handleplanen, og om det går fremad. Der taler man nok med dem som en professional samarbejdspartner. Det er blevet så professionaliseret med, at vi gerne vil have effekt, og [vide] at det går godt. Som myndighed kan man også godt tænke, at det nok går, fordi I [plejefamilie] har relationen til barnet. Når de fortæller om nogen problemer [kan kommunen sige]: 'Det må du jo arbejde med, fordi vi har givet dig opgaven'." (Faglig koordinator, Odense Kommune)

Det kan ifølge den faglige koordinator fx være afgørende, at kommunen bliver opmærksom på, at der kan være behov for ekstra støtte eller samtaler for at undgå, at der sker et sam-

menbrud i anbringelsen. Her bør der både være fokus på plejebarnets trivsel og på plejeforældrene og evt. den øvrige familie. Medarbejderen vurderer, at det kan være en udfordring at opdage de signaler, der er i plejefamilierne, fordi det ikke altid er noget, der er udtalt. Derudover kan det være en udfordring, at viden om og samarbejdsrelationer med plejefamilierne risikerer at gå tabt, når der sker skift i sagsbehandleren på sagen.

Medarbejderen beskriver et konkret eksempel på en tilspidset situation i en plejefamilie, som ender med, at barnet må skifte anbringelsessted:

"Vi havde en pige, der havde været anbragt og været upåfaldende - gået i almindelig skole. Men fra 12 års alderen begyndte hun at suse rundt i byen med drenge og tage stoffer. Der gik lang tid, før kommunen fik den viden. I mit perspektiv er det helt tydeligt, at plejemoren anser sig selv for moren og føler sig magtesløs. Vi kunne måske have undgået skift ved at gå tidligere ind og sige: kan vi give dig noget supervision og noget støtte, så du kan håndtere det her." (Faglig koordinator, Odense Kommune)

Blandt plejeforældrene er der også enighed om, at det betyder noget, at kommunerne er opmærksomme på at følge op på plejefamiliernes trivsel. En plejeforælder forklarer om en situation, hvor et plejebarn var flyttet fra plejefamilien:

"Der oplevede jeg bagefter at blive ringet op fra kommunen, som spørger: 'hvordan går det, hvordan klarer du adskillelsen' [fra plejebarnet]? Jeg føler virkelig, at den kommune har sådan en afsluttet cirkel omkring opgaverne, de får gjort det færdigt, og alle kommer som regel helskindede ud af det." (Plejeforælder)

Forskellige kasketter kan belaste samarbejdet mellem kommuner og plejefamilier

En barriere i forhold til at sikre, at der er en løbende dialog om forholdene i plejefamilien og om eventuelle udfordringer i arbejdet, kan ifølge plejeforældrene være, at kommunen har flere kasketter på i relationen til plejefamilien. Kommunen har således både en rådgivende funktion – fx supervision, bevilling af supplerende støtte – og en arbejdsgiverfunktion, der i sidste instans kan betyde, at kommunen vælger at fjerne barnet fra plejefamilien, hvis der er problemer:

"En af problemstillingerne som plejefamilie er, at kommunen er rådgiver, arbejdsgiver og dommer." (Plejeforælder)

Plejefamilierne er alle bevidste om, at det er vigtigt at kunne sige fra, hvis de ikke længere oplever, at de kan løfte en opgave. De peger selv på, at det er en del af deres arbejde som plejefamilie. De oplever dog også i nogle tilfælde at stå i et dilemma, fordi de kan være bange for, at det får konsekvenser for dem og for plejebarnet, hvis de fortæller kommunen, at det ikke går som ønsket. Det er vigtigt for plejefamilierne at kommunen ikke får et indtryk af, at de ikke kan magte arbejdet, da kommunen i sidste ende er deres arbejdsgiver. Derudover kan plejefamilierne være bange for, at plejebarnet bliver flyttet til et andet anbringelsessted:

"Et eller andet sted kan man godt forstå det – at plejeforældrene kan være tilbageholdende – ift. de historier, der har været i medierne, hvor man har kunnet fornemme, at når plejefamilierne melder ud, at der er nogle problematikker, noget, der ikke fungerer, så får det nogle helt andre konsekvenser, end man havde forestillet sig. Pludselig er man ikke kompetent til at tage sig af barnet." (Plejeforælder)

I interviewene med både kommuner og plejefamilier peges der på, at det derfor er vigtigt, at plejefamilier, der henvender sig med problemer, bliver mødt på en ordentlig måde af kommunerne og ikke skal frygte for, at de bliver vurderet som inkompetente.

Kommunerne oplever også, at det kan være vanskeligt at yde en tilstrækkelig støtte til plejefamilierne, fordi kommunen har flere funktioner i relationen og i sidste ende er arbejdsgiver for plejefamilierne:

"Som myndighed har man en oplevelse af, at man ikke giver plejefamilierne det, de har brug for, fordi vi ikke kan ringe i tide og utide for at høre, hvordan det går. Der er så meget andet på vores bord. Det er et meget ensomt arbejde at være plejefamilie - der er selvfølgelig netværksgrupper og sådan noget - men vi ser helt klart et udækket behov i forhold til, at de har brug for, at nogen sætter sig og lytter til, hvordan det går med deres børn - udover målene i handleplanen. Familieplejekonsulenterne siger også, at plejefamilierne til handleplansopfølgningerne føler, at de skal præstere. (...) Vi har nogle forskellige kasketter i det. Omsorgskasketten kan være svær at tage, når man bagefter skal sige: Nu går det rigtig godt, så derfor sætter vi dig ned i løn. Der vil vi gerne give dem noget mere, også for at vi kan få flere plejefamilier." (Faglig koordinator, Odense Kommune)

En anden kommune bekræfter, at det er afgørende at have et godt samarbejde med plejefamilien, og at det er en høj prioritet:

"Jeg synes, at vi har et åbent samarbejde (...) De skal jo gerne se os som en hjælp, det er jo det, vi er der for. Hvis de ikke gør det, så har vi et problem, synes jeg. Så det må vi jo lægge os i selen for, at de gør. Det er vores opgave."
(Leder af Familieplejen, Århus Kommune)

Kommunens samarbejde med den biologiske familie

Kommunerne fortæller, at de prioriterer samarbejdet med den biologiske familie meget højt, og at netop samarbejdet er vigtigt for, at formålet med anbringelsen kan opnås:

"Når vi får et barn visiteret til familiepleje, tager vi altid ud og møder forældrene og barnet. Afhængigt af barnets alder. Der kan være situationer, hvor det ikke kan lade sig gøre - højspændte tvangssager - men i de fleste tvangssager møder de også forældrene og barnet, hvis de vil snakke med kommunen. Formålet er at skabe en tillid til, at kommunen forsøger at finde den bedst mulige løsning for barnet. Men også at få en fornemmelse af, hvad det er for en familie."
(Leder af Familieplejen, Århus Kommune)

På samme måde prioriteres samarbejdet mellem den biologiske familie og plejefamilien meget højt. Det stiller dog meget store krav til plejefamilien og kommunerne skal være opmærksomme på at understøtte plejefamilien i at opnå et godt samarbejde med den biologiske familie:

"Vi skulle gerne have en plejefamilie, der kan samarbejde med de biologiske forældre. Det er også en del af familieplejekonsulentens opgave at snakke med dem om, hvordan man indgår i sådan et samarbejde. Fordi der jo er rigtig mange dilemmaer i det. De kan se et barn, der kommer hjem fra samvær og har det skidt, men alligevel skal man være imødekommende og forsøge at gøre det så godt som muligt i forhold til samarbejdet med forældrene. Det er et ret vigtigt vejledningsområde." (Leder af Familieplejen, Århus Kommune)

Vigtigt for et godt samarbejde er kendskab til og forståelse for familien:

"Det vigtigste er jo, at vi har en kontinuerlig kontakt igennem hele anbringelsesforløbet: både med familien og den unge. Det er ikke vigtigt for mig, hvem der snakker med den unge og hvornår, men at den unge oplever, at der er en fast kontakt. Og ofte vil det være rådgiver, men oftest er det jo rådgiver og konsulenten i et makkerskab, og det kan godt være forskellige ting, man snakker om." (Afdelingsleder i Ungerådgivningen, Århus Kommune)

I forlængelse af, at forældrene fastholdes som meget vigtige ressourcepersoner for børnene under anbringelsen, stiller det også større krav til anbringelsesstedet om at kunne samarbejde med forældre, der ofte selv har vanskeligheder:

"Hvis de biologiske forældre skal have et ansvar i deres forældrerolle, så skal de kunne rummes på institutionerne. Det handler om, at der er sket en udvikling fra, at kommunen/institutionen tog over, til at forældrene skal være en del af forløbet. Det kræver noget at rumme forældre med adfærdsvanskeligheder, de har måske selv været anbragt."
(Afdelingsleder i ungerådgivningen, Århus Kommune)

Kommunen fortæller endvidere, at det er en fordel at have medarbejdere, der har samme kulturelle baggrund som forældrene, fx en muslimsk baggrund. Det kan medføre en anden forståelse og kommunikation mellem kommune og biologisk familie, som er med til at sikre, at familien får tillid til kommunens indsats.

KAPITEL 4

Forberedelse ved skift i anbringelsessted

I dette kapitel beskrives forberedelsen af henholdsvis barnet, den biologiske familie og anbringelsesstedet, herunder plejefamilier og institutioner, forud for et skift i anbringelsessted.

FORBEREDELSE AFHÆNGER AF SITUATIONEN

Generelt fortæller både kommuner og plejeforældre, at det er afgørende at have en forberedelse af både barn, biologiske forældre og anbringelsessted før et skift. I realiteten hænger mulighederne for at forberede skiftet tæt sammen med, hvad der er årsag til, at der sker et skift i anbringelsessted. Dette fremgår af surveyen blandt kommunerne og interviewene med kommuner og plejeforældre.

Der er typisk en forberedelse af skift i anbringelsessted

I besvarelsen af surveyen angiver kommunerne, at der overvejende er en forberedelse af skift i anbringelsessted. 47 af de 78 kommuner oplyser således, at der altid er en forberedelse og 15 kommuner oplyser, at der typisk er en forberedelse i mere end halvdelen af sagerne, hvor der sker skift i anbringelsessted. To kommuner oplyser, at der typisk ikke er nogen forberedelse, og to kommuner oplyser, at der typisk er forberedelse af skiftet i mindre end halvdelen af sagerne. Se tabel 4.1.

TABEL 4.1 VAR DER TYPISK EN FORBEREDELSE AF BARNET/NETVÆRKET, FØR AFGØRELSEN OM ÆNDRING AF ANBRINGELSESSTEDET BLEV TRUFFET?

	Antal	Procent
Der er typisk ingen forberedelse	2	3
Der er typisk en forberedelse i mindre end halvdelen af sagerne	2	3
Der er typisk en forberedelse i halvdelen af sagerne	0	0
Der er typisk en forberedelse i mere end halvdelen af sagerne	15	19
Der er altid en forberedelse	47	60
Andet	12	15
I alt	78	100

Kilde: Survey om kontinuitet i anbringelser blandt landets kommuner.

Eksempler på forberedelse

Forberedelse af et skift i anbringelse handler ifølge interviewerne i kommunerne først om fremmest om at finde det rigtige sted at anbringe barnet. En kommune fortæller, at de sender papirer om barnet til et eller flere relevante anbringelsessteder og beder dem tage stilling til, hvordan de vil håndtere den unges udfordringer:

"De sagsakter, der er relevante for at belyse den unges problematikker, dem får vi - dem beder vi rådgiver om at sende til os. Når vi så har udvalgt nogle institutioner, så siger vi: nu fremsender jeg nogle papirer, og dem vil jeg gerne have, at I kigger på. Og så kan der være nogen specifikke problemstillinger: jeg vil gerne have, at I kigger specifikt på det her område, hvordan vil I kunne løfte det fremadrettet?" (Anbringelseskonsulent, Århus kommune)

Anbringelseskonsulenten fortæller videre, at han er særligt opmærksom på anbringelsesstedets kompetencer i forhold til at håndtere rømninger.

Han understrejer dog, at denne proces desværre ikke altid er mulig i praksis. Ofte har kommunerne ikke mange steder at vælge imellem, når de skal finde det bedst egnede anbringelsessted:

"Men det kan også godt være, at man siger: jeg vil egentlig godt have mellem tre [institutioner] at vælge imellem - [hvor det viser sig, at] der faktisk kun er en, der siger ja til opgaven, eller siger: Ja, vi har plads." (Anbringelseskonsulent, Århus Kommune)

Derfor har den unge, der skal anbringes, begrænset mulighed for at få indflydelse i valget af anbringelsessted:

"Der er rigtig mange rådgivere og børn og unge, der gerne vil ud for at besøge institutionen først. Men nogle gange, så er det jo 'tilbuddet', vi har. Vi skal passe på, vi ikke [præsenterer] det sådan, hvor den unge tænker: jeg har et valg - når vi reelt som kommune har dét her tilbud, så bliver det et pseudo-valg." (Anbringelseskonsulent, Århus Kommune)

Det samme gør sig gældende med plejefamilier. En faglig koordinator peger på, at det er vanskeligt for kommunen at ansætte et tilstrækkeligt antal plejefamilier. Hun vurderer, at der er nogle sager, hvor barnet er i målgruppen for at blive anbragt i en plejefamilie, men at det ikke lykkes, da der ikke er nok plejefamilier til at imødekomme behovet eller plejefamilierne ikke er tilstrækkeligt kvalificerede.

En leder peger ligeledes på, at der er få plejefamilier i kommunen og den nærmeste omegn. Man er derfor nødt til at anbringe børn i plejefamilier fordelt ud over hele Jylland og Fyn.

Inddragelse af den unge og den biologiske familie, og ikke mindst processen om at forklare forløbet til familien, nævnes som meget vigtig i forhold til at sikre familiens opbakning til anbringelsen:

"Vi går i dialog og inddrager fx en rigtig dårligt stillet mor, og får præsenteret tilbuddet grundigt. Vi tager måske mor med ned for at se tilbuddet, og ikke den unge (...) Jeg synes, det er der, vi får inddraget forældrene, og lægger vægt på at opbygge noget tillid hos forældrene til vores faglige kompetence, til at vurdere, hvad det rigtige sted er." (Anbringelseskonsulent, Århus Kommune)

Karakteren af forberedelsen afhænger af barnets behov

I interviewene beskriver medarbejdere fra de to kommuner, at forberedelsen af et skift i anbringelsessted afhænger af det enkelte barn og den konkrete situation. Der er derfor ikke en fast model for, hvordan forberedelsen til et skift sker. Generelt spiller barnets alder dog ind. Er der tale om yngre børn kan forberedelsen fx være kortere end ved ældre børn:

"Det har at gøre med alder og modenhed. Generelt tænker vi, at små børn har svært ved at overskue, at man skal hjem om et halvt år, eller flytte om fire måneder. Der ville vi nok være tilbøjelige til at gøre det inden for en kortere periode." (Faglig koordinator, Odense kommune)

Samtidig er der ifølge den faglige koordinator flere led i forberedelsen af ældre børn. De har behov for at være med i forløbet og blive inddraget i beslutninger om, hvordan fx fritidsaktiviteter og venner skal passes efter et skift:

"Abstraktionsniveauet betyder noget. Unge mennesker skal inddrages og være med ude og se, og det kan de bedre [i modsætning til små børn, der ikke i samme grad kan forholde sig til et skifte]." (Faglig koordinator, Odense Kommune)

I en anden kommune peger de på, at det kan være vigtigt at holde sig for øje, om man har med et barn at gøre, som er relativt velfungerende, eller et barn der har betydelige vanskeligheder. Det har indvirkning på barnets evne til at håndtere at være inddraget i forberedelsen af et skift:

"Jeg tror, man skal se det i forhold til, hvad det er for en ung, og hvordan deres situation ser ud (...) Hvis man ser på

de allermest behandlingskrævende unge, hvor det handler om, at vi skal vælge et sted, som vi mener, kan håndtere de problemstillinger, der følger med. Der vælger vi ikke på den måde, at vi sætter flere muligheder [anbringelsessteder] op, som man kan tage ud og vælge imellem, for det tror vi ikke på, at de magter, de unge, når de er i den situation." (Afdelingsleder i Ungerådgivningen, Århus Kommune)

Lang forberedelsestid er ikke nødvendigvis det bedste for barnet

En anbringelseskonsulent vurderer, at forberedelsestiden ikke nødvendigvis er afgørende for, om det lykkes at beholde barnet i det nye anbringelsessted. Det handler primært om, at kommunen har tid nok til at kunne nå at træffe et velovervejede valg omkring nyt anbringelsessted. De peger dog også på, at mange børn og unge vil profitere af, at der er en eller anden forberedelse i forbindelse med skiftet, så de kan nå at omstille sig:

"Den lange forberedelse giver ikke nødvendigvis et bedre forløb end den korte. Det kommer an på, om den unge lige præcis matcher ind på nogle af de steder, vi kender. Men det er klart, at forberedelse jo er godt, og forudsigelighed er godt, særligt for vores [behandlingskrævende] unge. Men det er ikke nødvendigvis det, der afgør, om vi undgår et nyt skift eller sammenbrud." (Anbringelseskonsulent, Århus Kommune)

I tråd hermed peger en faglig koordinator fra Odense kommune på, at en forberedelse kan være en hård belastning for barnet. Derfor er det vigtigt at forberedelsen, uanset barnets alder, ikke bliver for lang:

"Der er også den overvejelse, at når den unge får det her at vide, der brister det skrøbelige forhold, de har til deres plejeforældre, hvor der kan opstå en farlig situation. Så tænker vi også, at det er i løbet af et par dage eller en uge, at skiftet skal effektueres. Der lytter vi meget til anbringelsesstedet." (Faglig koordinator, Odense Kommune)

Anbringelsesstedets rolle i forberedelse af barnet

En vigtig faktor i forberedelsen af barnet i forbindelse med et skift er anbringelsesstedet. Her beskriver flere plejeforældre behovet for at være klar i udmeldingen og samtidig skabe trykthed for barnet om, at det er den rigtige beslutning.

En plejeforælder beskriver, hvordan det er vigtigt at gøre barnet trygt og tillidsfuldt, også i den situation, hvor anbringelsen er midlertidig eller kortvarig:

"Ærlighed overfor barnet. [Vi] Fortæller dem [børnene] om, hvad der skal ske, hvis de spørger. Det drejer sig om at skabe det, de har behov for, trygge omgivelser i et rart miljø, hvor der bliver taget hånd om det, de ikke kan finde ud af. Man kører dem til ting og deltager i de ting, som deres forældre ikke kan, fordi børnene er anbragt." (Plejeforælder)

ÅRSAGER TIL, AT DER IKKE ER FORBEREDELSE

I de tilfælde, hvor der ikke sker en forberedelse, er det oftest fordi, der er behov for et akut skift i anbringelsessted. Det kan være, fordi barnet selv har valgt at forlade anbringelsesstedet, eller fordi barnet har begået kriminalitet, og dermed skal anbringes på en sikret institution. Der er også tilfælde, hvor anbringelsesstedet, både plejefamilier og institutioner, ikke ønsker at fortsætte anbringelsen, og derfor bringer den akut til ophør.

En afdelingsleder i Århus kommune beskriver et eksempel på en situation, hvor kommunen er nødt til at handle med det samme, hvorfor der ikke er en forberedelse af skiftet:

"Der er også uplanlagte skift, der foregår i løbet af samme dag, hvor der sker et eller andet voldsomt på institutionen eller et eller andet. Og der må vi agere hurtigt, og så er der ikke noget planlægning i det. Der er det rigtig vigtigt, at der er et godt kendskab mellem os som forvaltning og de institutioner, vi bruger. Vi skal vide: hvad er det så, vi går ud og vælger, og hvordan vi kan få lagt en hurtig plan derefter." (Afdelingsleder i Ungerådgivningen, Århus kommune)

En kommune beskriver i forbindelse med deres besvarelse af surveyen et tilfælde, hvor barnet ønskede at blive hjemgivet med det samme uden forberedelse. En anden kommune beskriver et tilfælde, hvor forældrene trak samtykket til en frivillig anbringelse, hvor der var ikke grundlag for at fortsætte anbringelsen som tvangsanbringelse. Barnet blev så påvirket af, at forældrene havde bedt om hjemgivelse, at det blev vurderet bedst for barnet at hjemgive det straks uden forberedelse. I den sag blev der efterfølgende iværksat et forløb, hvor barnet fik taget afsked med anbringelsesstedet.

Kommunerne beskriver i besvarelsen af surveyen og i interviewene tilfælde, hvor plejefamilien akut opsiger kontrakten, fx efter uenighed om aflønning eller på grund af trusler eller vold fra det anbragte barn mod anbringelsesstedet. Der er også tilfælde, hvor plejefamilien opsiger kontrakten øjeblikkeligt uden nærmere forklaring.

Disse årsager til manglende forberedelse går igen i interviewene med de to kommuner, Århus og Odense, og blandt fortællingerne fra de plejeforældre, der har oplevet et uplanlagt skift i anbringelsessted.

KAPITEL 5

Kontakt og samvær efter et skift

Dette kapitel belyser kontakt og samvær mellem anbragte børn og henholdsvis biologisk familie og øvrigt netværk, herunder tidligere plejefamilier.

Variation i kommuners brug af regulering eller afbrydelse af samvær

Det fremgår af surveyen blandt landets kommuner, at omfanget af kommunernes afgørelser om regulering eller afbrydelse af kontakt og samvær med biologisk familie eller netværk varierer meget.

§

REGULERING ELLER AFBRYDELSE AF KONTAKT OG SAMVÆR

Barnet eller den unge har ret til samvær og kontakt med de biologiske forældre og det øvrige netværk, herunder tidligere anbringelsessteder, under anbringelse uden for hjemmet, jf. servicelovens (SEL) § 71, stk. 1.

Det er kommunens ansvar, at sørge for, at forbindelsen til familien holdes ved lige, så barnet eller den unge på sigt har mulighed for at skabe eller bevare nære relationer til sin familie.

Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om regulering af omfanget og formen på samværet efter servicelovens (SEL) § 71, stk. 2. Det er kommunens børn og unge-udvalg, der kan træffe afgørelse om at afbryde kontakt og samvær efter servicelovens (SEL) § 71, stk. 3 eller stk. 4:

§ 71, stk. 2 – Kommunen skal, hvis det er nødvendigt, regulere omfanget og udøvelsen af kontakt og samvær samt fastsætte vilkår for kontakt og samvær.

§ 71, stk. 3 – Børn og unge-udvalget kan, hvis det er nødvendigt, træffe afgørelse om at samværet i en bestemt periode kun må foregå med en repræsentant fra kommunen tilstede. Børn og unge-udvalget kan desuden træffe afgørelse om at afbryde kontakt og samvær for en bestemt periode.

§ 71, stk. 4 – Børn og unge-udvalget skal, hvis der er viden eller formodning om, at personen, som barnet skal have samvær med, har begået overgreb mod et barn, træffe afgørelse om at afbryde kontakt og samvær i en bestemt periode. Eller træffe afgørelse om, at samvær kun må foregå under tilstedeværelse af en repræsentant fra kommunen.

Kommunen kan fx fastsætte, hvor mange timer, der skal være kontakt, om der er tale om telefonopkald eller fysisk møde, hvor mødet skal foregå, og hvem der skal være til stede.

22 af de 78 kommuner oplyser i deres besvarelse af surveyen, at det ikke er muligt for dem at opgøre antallet af afgørelser efter SEL § 71, stk. 2.

56 kommuner har angivet, at de kan opgøre eller foretage et skøn over antallet af afgørelser efter SEL § 71, stk. 2.

De 56 kommuner har tilsammen truffet afgørelse efter § 71, stk. 2, i 1742 sager. De fleste, svarende til 35 kommuner, har truffet afgørelse i ti eller færre sager. Ti kommuner har truffet afgørelse i mere end 50 sager. Se tabel 5.1.

TABEL 5.1 OMFANGET AF AFGØRELSE OM REGULERING ELLER AFBRYDELSE AF SAMVÆR MED BIOLOGISK FAMILIE OG ØVRIGT NETVÆRK – TRUFFET EFTER SEL § 71, STK. 2, I 2017.

Antal afgørelser	Antal kommuner
Ingen	17
En til 10	18
11 til 20	4
21 til 50	7
51 til 100	4
Over 100	6
Antal kommuner i alt	56

Note: I alt drejer det sig om 1742 afgørelser efter SEL § 71, stk. 2, som de 56 kommuner har opgjort eller skønnet. To kommuner har desuden skrevet, at de træffer afgørelse efter SEL § 71, stk. 2, i alle anbringelsessager. 11 kommuner har angivet at der er tale om skøn. 22 kommuner har ikke kunne opgøre tal for § 71, stk. 2.

Kilde: Survey om kontinuitet i anbringelser blandt landets kommuner.

Det fremgår af kommunernes bemærkninger til besvarelsen af surveyen, at der er stor forskel på deres praksis i forhold til regulering af kontakt og samvær. To kommuner oplyser, at de træffer afgørelse om samvær efter SEL § 71, stk. 2, i alle anbringelsessager – bortset fra anbringelser på eget værelse. En anden kommune angiver, at der ikke er praksis for at træffe skriftlige afgørelser om dette, men at det bliver aftalt på opfølgingsmøder.

Tabel 5.2 viser, hvor mange afgørelser efter SEL § 71, stk. 3 og stk. 4, der er truffet i kommunerne i 2017.

I de 59 kommuner, der kan opgøre eller foretage et skøn over antallet af afgørelser efter SEL § 71, stk. 3, er der truffet afgørelse i 308 sager. 22 af kommunerne har truffet afgørelse efter denne bestemmelse i fem eller færre sager i 2017.

Blandt de 68 kommuner, der kan opgøre eller foretage et skøn over antallet af afgørelser efter SEL § 71, stk. 4, er der i alt truffet afgørelse efter denne bestemmelse i 96 sager. Størstedelen af kommunerne har få sager og halvdelen af kommuner-

ne oplyser, at de i 2017 ikke har truffet afgørelse om afbrydelse af samvær, hvor afbrydelsen af samvær er begrundet i en formodning om overgreb.

TABEL 5.2 OMFANGET AF AFGØRELSE OM REGULERING ELLER AFBRYDELSE AF SAMVÆR MED BIOLOGISK FAMILIE OG ØVRIGT NETVÆRK – TRUFFET EFTER SEL § 71, STK. 3 OG STK. 4 I 2017

Antal afgørelser	§ 71, stk. 3 (Antal kommuner)	§ 71, stk. 4 (Antal kommuner)
Ingen	18	40
En til fem	22	25
Seks til 10	12	1
11 til 20	4	1
21 til 40	3	1
Antal kommuner i alt	59	68

Note: I alt drejer det sig om 308 afgørelser efter SEL § 71, stk. 3, som de 59 kommuner har opgjort eller skønnet. Der er ifølge besvarelserne 96 afgørelser efter SEL § 71, stk. 4, som de 68 kommuner har opgjort eller skønnet.

Kilde: Survey om kontinuitet i anbringelser blandt landets kommuner.

KONTAKT OG SAMVÆR MED BIOLOGISK FAMILIE ER VIGTIGT FOR BARNET

De interviewede kommuner og plejefamilier giver alle udtryk for, at kontakt til den biologiske familie er vigtigt og skal vægtes i det omfang, det er muligt. I hovedparten af de tilfælde, kommuner og plejefamilier beskriver, er der også samvær med den biologiske familie.

Samvær og kontakt, der ikke er reguleret

I sager, hvor kommunen ikke træffer afgørelse om reguleret samvær med biologisk familie, kan det være op til samarbejdet mellem plejefamilien og den biologiske familie selv at regulere kontakten og samværet. Det kan være krævende for plejefamilien, men vægtes højt blandt kommuner og plejeforældre.

To af de interviewede plejeforældre har talt om en høj grad af samvær med barnets biologiske familie, som er foregået på plejeforældrenes eget initiativ. De har dog også overvejende erfaringer med, at kontakten og samværet mellem plejebørn og biologiske forældre, i en eller anden grad, er reguleret af kommunen. I de sager, hvor kommunen har truffet afgørelse om at regulere kontakt og samvær, er der således også et stort arbejde med at få samvær og kontakt til at lykkes.

Plejeforældrene forklarer, at en stor del af deres arbejde handler om samarbejdet med barnets biologiske familie, og at det er afgørende, at plejeforældre kan acceptere det vilkår. Det kræver dog en høj grad af professionalisme fra plejeforældrene:

"[Den biologiske familie] kom nærmest dagen efter. Det skal man være åben overfor, og det, synes jeg, også er meget hyggeligt. Det bliver jo vigtigt for børnene. Hvis man kan blive ved med at arbejde sammen, er det jo ideelt for børnene. X's mor lagde sig jo næsten til at sove på sofaen nogle gange. Den anden ende af spektret er, hvor man aftaler, at de kommer klokken dét, og skal af sted klokken dét, og så må vi holde det ud." (Plejeforælder)

Reguleret kontakt og samvær

En kommune fortæller, at samværet med biologisk familie altid er reguleret, som enkelte kommuner også oplyser i surveyen. Det skyldes, at kommunen vurderer, at det kan lægge et unødvendigt pres på samarbejdet mellem parterne, hvis plejeforældrene oplever, at de skal træffe beslutninger om kontakten mellem børnene og deres biologiske familie:

"Det er, fordi det ikke skal være noget, som plejefamilie og biologisk familie skal have indbyrdes (...) Det, som vi som forvaltning kan tage ud af det samarbejde, tænker jeg, er langt det bedste. Fordi så er rammerne klare. Det er ikke plejefamilien, der siger, at nu må dit barn ikke komme hjem på lørdag, det er der nogle andre, der har bestemt. Det skal ikke ligge mellem dem. Det kan skabe for meget uro, og de kan komme i en situation, som de ikke skal, fordi det jo ikke er deres afgørelse som plejefamilie." (Leder af Familieplejen, Århus Kommune)

I de sager, hvor kommunen træffer afgørelse om regulering af samvær og kontakt med biologisk familie, oplever plejeforældrene dog også, at det kan kræve en del arbejde at koordinere og samarbejde med den biologiske familie.

CASE: OVERVÅGET SAMVÆR

Søskende på fire og ni år – en dreng og en pige - med samme mor og forskellige fædre. Børnene er vokset op i et miljø præget af et højt konflikt- og trusselsniveau. Et hjem præget af normskred, hvor de voksne ikke har været kontinuerligt tilgængelige, sjældent nærværende og til tider alkoholmisbrugende. Der har været vanrøgt, tegn på mistriksel og seksuelle overgreb begået af far og en af fars ældre sønner.

Drengen har overvåget samvær med sin mor en gang om måneden i to timer men ingen kontakt til sin far, der heller ikke har del i forældremyndigheden. Pigen har overvåget samvær med begge forældre en gang om måneden i to timer.

Afbrydelse af kontakt og samvær med biologisk familie

I surveyen, sagsgennemgangen og interviewene er der ikke beskrevet mange eksempler på, at samværet med den biologiske familie er afbrudt. Undersøgelsen viser dog, at afbrydelse af kontakt og samvær med den biologiske familie kan skyldes skadelig indflydelse fra biologisk familie eller samarbejdsvan-skeligheder mellem plejefamilie og biologisk familie. Afbrydelsen kan derfor være et redskab, der anvendes til at give ro til barnet.

CASE: AFBRUDT KONTAKT GIVER RO

En pige på 11 år havde været anbragt i netværkspleje i flere år. Barnet giver udtryk for, at hun gerne vil flytte, og helst med det samme, da hun er bange for konsekvenserne af, at hun har bedt om at blive flyttet. Netværksplejefamilien havde ikke formået at skærme barnet mod morens massive pres.

Pigen blev akut anbragt i en plejefamilie. Der blev derefter truffet afgørelse om, at hun alene skulle have overvåget samvær med moren, mens telefon og sms-kontakt var afbrudt for at skærme barnet mod morens indflydelse.

Der kan også være tale om, at de biologiske forældre selv fravælger kontakten til deres børn, mens de er anbragt. En pleje-

forælder beskriver en situation med tidligere plejebørn og deres biologiske forældre:

"Forældrene vil slet ikke have kontakt. De ser sig selv som ofre. Det giver ro til børnene, men samtidig er det meget synd for dem." (Plejeforælder)

En kommune beskriver i deres besvarelse af surveyen, at det ofte vil være i tvangssager, at samvær og kontakt mellem barnet og den biologiske familie ikke finder sted.

SAMVÆR OG KONTAKT MED TIDLIGERE ANBRINGESESSTED

Interviewene med kommuner og plejeforældre viser, at der generelt er få tilfælde, hvor kommunen har truffet afgørelse om regulering af barnets samvær og kontakt til det øvrige netværk, herunder tidligere anbringelsessteder, efter skift i anbringelsessted eller hjemgivelse. En faglig koordinator fortæller:

"Jeg har svært ved at forestille mig, at vi direkte ville træffe afgørelse om [regulering af samvær med tidligere plejefamilie]. Det skulle være, hvis der havde været vold eller noget tilsvarende. Hvis plejefamilien bad om aflastning, så ville vi vurdere i forhold til det nye sted, som barnet skal til. Så vil vi måske give afslag og sige, at hvis der skal være kontakt, så skal det være på jeres eget initiativ." (Faglig koordinator, Odense Kommune)

Kommunerne kan dog opfordre til, at den tidligere plejefamilie holder kontakten til barnet efter skift i anbringelsessted eller hjemgivelse:

"(...) vi kan ikke sige til plejefamilierne, at vi forventer det, men vi kan i hvert fald sige, at vi gerne ser, at de bevarer en relation. Og vi håber på, at plejeforholdet udvikler sig, så de også har lyst til at bevare en relation, efter anbringelsen er ophørt." (Leder af Familieplejen, Århus Kommune)

Flere af de interviewede plejeforældre fortæller, at de har oplevet, at kommunen opfordrer plejefamilien til at bevare kontakten efter anbringelsen.

En faglig koordinator har erfaringer med, at det er afgørende for barnets efterfølgende samvær og kontakt med tidligere plejefamilier, at barnet er blevet flyttet fra plejefamilien hurtigt efter, at afgørelsen om flytning er truffet. Hun har oplevet, at relationen kan blive belastet, hvis der går for lang tid:

"Det, der er vigtigt i de tilfælde, hvor det lykkes, er, at vi har flyttet dem i tide. For der er også de tilfælde, hvor man har trukket den for længe, og så er det blevet noget juks. Og så er der sket for mange svigt og konflikter, som belaster relationen til plejeforældre." (Faglig koordinator, Odense Kommune)

Ifølge en plejeforælder er det en forudsætning for den fortsatte kontakt, at plejefamilien udviser lyst til kontakten og formår at indrette sig efter barnets behov:

"Med X, som vi har nu, der prøvede vi at kontakte den tidligere plejefamilie to til tre gange, men det gik ikke. Med Y, der har opholdsstedet jo kunne fornemme, at vi også gerne vil det, og så har hun fået lov at komme på besøg. Nogle gange har hun overnattet og har snakket om, at hun vil med på ferier. Der er det med at holde det nede i leje, hvor den gode relation ikke bliver ødelagt." (Plejeforælder)

Kommunerne forklarer desuden, at de gør brug af muligheden for, at tidligere plejefamilier bliver aflastning for den nye plejefamilie, for på den måde at understøtte kontakten mellem barnet og det tidligere anbringelsessted:

"I tilfælde, hvor det er et barn med mange særlige behov, og hvor man skal være meget på, der vil det give god mening at give den nye plejefamilie lidt luft og etablere noget aflastning." (Faglig koordinator, Odense Kommune)

På den måde kan den tidligere plejefamilie være med til at forebygge endnu et skift, ved at aflaste den nye plejefamilie.

Ingen kontakt mellem plejefamilie og barn efter skift i anbringelse

Afbrydelse af kontakt og samvær mellem plejefamilie og barn ved skift i anbringelsessted kan enten ske efter beslutning af kommunen, plejefamilien eller barnet.

Det er sjældent, at kommunerne træffer afgørelser om regulering eller afbrydelse af kontakt og samvær med den tidligere plejefamilie. En faglig koordinator beskriver, at det vil kunne komme på tale, hvis der var tale om en relation, der kunne skade barnets udvikling:

"Jeg kan forestille mig situationer, hvor vi vurderer, at relationen til plejefamilien vil skade barnets udvikling. Hvis det er blevet destruktivt. Jeg kan forestille mig en situation, hvor vi ville tænke det [at kontakten skulle afbrydes] i kampens hede, for at beskytte barnet og give det mulighed

for at danne relation til nogen andre i ro (...) Med tilbageblik ville det nok være bedst i ni ud af ti tilfælde, at der var en kontakt, fordi de jo har haft dem som primære omsorgspersoner, ligesom vi vil gøre alt, vi kan, for at arbejde på kontakten til forældrene." (Faglig koordinator, Odense Kommune)

Hun pointerer også, at kommunen oftest vurderer, at det er hensigtsmæssigt, at barnet bevarer en kontakt til den tidligere plejefamilie grundet den tilknytning, der er. Selv i tilfælde, hvor der har været konflikter.

I en anden kommune, hvor medarbejderne også kun har kendskab til meget få sager, hvor der er truffet afgørelse om at afbryde plejefamiliens kontakt til barnet, fortæller en afdelingsleder, at det kan ske i sager, hvor den tidligere plejefamilie ikke længere kan samarbejde om, hvad der er bedst for barnet:

"Det handler om, hvilken rolle de har, og om de voksne bliver ved med at være enige i forhold til den unge. Der har været plejefamilier med et stort engagement, hvor de alligevel ikke har været i stand til at løfte opgaven, og hvor man så flyttede barnet." (Afdelingsleder i Ungerådgivningen, Århus Kommune)

I andre tilfælde er der tale om, at det er plejefamilien, der vælger at afbryde kontakten til barnet i forbindelse med skiftet i anbringelsessted.

En kommune beskriver et eksempel på, at det kan skyldes konflikter mellem plejefamilien og barnet. Plejefamilien kan ikke rumme konflikten med barnet og opgiver al nuværende og fremtidig kontakt til barnet:

"Clean cut kan skyldes voldsomme konflikter (...) Der var fx en pige, der udreagerede meget verbalt og var meget sårende over for plejemoren. Det gjorde, at da plejemoren nåede dertil, at hun ikke kunne have det mere, så skulle vi hente pigen inden for 14 dage. Der prøvede jeg at spørge, om vi ikke skulle få en god flytning og noget kontakt, men der var bare lukket. Det kunne hun ikke have, fordi de begge var blevet billedet på et kæmpe svigt og knuste drømme." (Faglig koordinator, Odense Kommune)

I samme interview forklarer medarbejderen, at konflikterne, der resulterer i et brud i kontakt mellem plejefamilie og barn, kan skyldes, at plejefamilien ikke er blevet tilstrækkeligt støttet af kommunen undervejs i forløbet:

"Det kan være plejeforældre, der ikke føler sig hørt og støttet nok, og det kan være, de ikke har fået det vederlag, de skulle have, og at de ikke har fået den supervision, de skulle have. Så bliver det et clean cut. Det kan være plejeforældre, der har haft deres børn, siden de var nul år eller op til et år, som kommer og afleverer børnene. Det skyldes for eksempel voldsomme konflikter mellem det anbragte barn og plejefamilien." (Faglig koordinator, Odense Kommune)

Det kan opleves som utrygt og forvirrende for barnet, at den tidligere plejefamilie ikke ønsker kontakten. En plejeforælder fortæller om at modtage et barn, hvor den tidligere plejefamilie ikke ville have kontakt:

"Det har været godt for hende med det skift, men lige i starten, der var det jo det [hendes tidligere plejefamilie], hun var tryk ved, og det hun kendte. I dag kan hun godt se det i et andet lys, og at det var lidt institutionsagtigt." (Plejeforælder)

Udvidet samvær kan belaste relationen

Undersøgelsen viser, at længere sammenhængende samvær med biologisk familie eller tidligere plejefamilie kan være svært for barnet og forældrene at håndtere, hvis de er vant til andre rammer.

En faglig koordinator beskriver en sag, hvor både den biologiske mor og barnet indså, at det var problematisk at have mere samvær, end de var vant til:

"Jeg har haft en sag om en pige, der havde været i en plejefamilie i en del år, med en [biologisk] mor, der tog stoffer, men nu var clean. Pigen var glad for sin plejefamilie, men havde altid snakket om, at hun så gerne ville hjem til sin mor (...) Der udvidede vi samværet og lavede en børnefaglig undersøgelse. I løbet af den proces, vi var igennem, erkendte moren, at det kunne hun ikke - hun kunne ikke give barnet nok i forhold til, hvad hun syntes, hendes barn fortjente. Det gav lidt ro på, og det blev en god proces. Pigen kunne også se, at hun ikke fik lavet lektier de dage, hvor hun var hos moren, og at hun kom for sent i skole. Veninderne kunne pigen heller ikke lige tage hjem, når hun var hos moren." (Faglig koordinator, Odense Kommune)

En plejeforælder fortæller om en ferie, hvor barnet var længere tid sammen med den biologiske far end det normale samvær, hvilket blev svært for faren at håndtere:

"X er hos sin far hveranden weekend og ringer til ham en til to gange om ugen. X var hjemme hos ham en uge i sommerferien - det er for lang tid. Der når det så at gå helt galt. Så ringer faren til min kone for at få hjælp til at tackle situationen. Der har også været, hvor de er nødt til at hente X før tid. Når faren har problemer, så ringer han. Samarbejdet med faren er fremragende." (Plejeforælder)

En anden plejeforælder beskriver, at de får en anden relation og rolle i forhold til plejebørnene, når de er flyttet til et andet anbringelsessted eller er blevet hjemgivet. I det konkrete tilfælde stiller den tidligere plejefamilie færre krav til barnet, fordi de ikke længere har den samme funktion overfor barnet:

"Den kontakt, vi har i dag, ville jo falde fuldstændig til jorden [hvis hun flyttede tilbage], vi stiller jo ikke nogen krav til hende som sådan, og det er jo det, hun synes er dejligt. Det ville vi jo skulle gøre, hvis hun boede hos os." (Plejeforælder)

Kontakten er på barnets initiativ

Kontakten til tidligere plejefamilie sker, ifølge plejeforældrene, som regel på barnets initiativ. En plejeforælder beskriver deres overvejelser om kontakt til tidligere plejebørn:

"Når man har de der teenagebørn, måske nogle som er 16-17 år, er det lidt op til dem, om de vil have kontakt. Vi skal jo ikke ringe. De skal komme til os. Gør de det, så er de rigtig, rigtig hjerteligt velkommen, men det er ikke os, der i udgangspunktet starter op med at lave en kontakt. Vi snakker om det, mens de bor her: At man altid er velkommen og man kan ringe og komme forbi, men det er op til den enkelte." (Plejeforælder)

En plejeforælder fortæller også, at det kan være problematisk selv at tage kontakt til barnet eller familiemedlemmer, man havde en god kontakt til, fordi det kan sætte barnet eller barnets familiemedlemmer i en vanskelig situation. Biologiske forældre eller andre familiemedlemmer kan føle sig stødt eller *"tænke, at vi går bag om ryggen på dem. Det bliver noget værre rod. De må komme til os."* (Plejeforælder)

Der kan også være tale om, at barnets behov for kontakt aftager med tiden. Hvor der er et særligt behov for kontakten i forbindelse med overgangen, kan det behov efterhånden blive mindre i takt med, at barnet finder sig til rette i det nye anbringelsessted:

"Det første år, der kørte vi ned til de pædagoger, der havde haft med X at gøre. Men man når et punkt, hvor man kan mærke, at de ikke har brug for det mere." (Plejeforælder)

Kontakt og samvær med plejefamilie efter hjemgivelse

Kontakt mellem barn og plejefamilie efter hjemgivelse er betinget af, at de biologiske forældre vil tillade det. Kontakten kan blive brudt, hvis der har været dårligt samarbejde mellem plejefamilie og biologiske forældre under anbringelsen, eller de biologiske forældre af andre årsager ikke ønsker, at barnet har kontakt til den tidligere plejefamilie.

En plejeforælder vurderer fx, at de vil miste kontakten til et nuværende plejebarn, den dag vedkommende flytter hjem, fordi forældrene ikke ønsker, at der skal være kontakt mellem plejefamilien og barnet.

En anden plejeforælder fortæller om hendes oplevelse med at hjemgive et barn, hvor de mistede kontakten:

"Jeg var bekymret dengang, hvor X rejste fra os, hjem til sin far, og hvor vi ikke kunne få kontakt, fordi faren lige pludselig viste sig at være meget negativ over for os. Der kunne man måske have gjort noget mere, end vi gjorde." (Plejeforælder)

Plejeforælderen peger på, at de risikerer at sætte barnet i et dilemma, hvis de biologiske forældre ikke ønsker kontakten:

"Det er svært, fordi hun er hjemgivet til ham [faren], og han skal give grønt lys for kontakt, for ellers sætter du hende i et dilemma." (Plejeforælder)

Blandt de interviewede plejeforældre er der mange eksempler på, at de fortsat har kontakt med tidligere plejebørn:

"Vi har familiekomsammen cirka en gang om måneden. Der kommer de alle sammen på nær de to børn, der var i en akut anbringelse." (Plejeforælder)

Plejeforælderen fortæller, at de også fortsat har kontakt med et af de børn, der var akutanbragt, mens et andet plejebarn fortsat kommer og holder jul.

En faglig koordinator oplever omvendt, at der ofte ikke er kontakt mellem barn og plejefamilie efter hjemgivelse:

"Typisk oplever vi, at de unge - ved afsluttet anbringelse - flytter tilbage til deres biologiske forældre, uden kontakt til

plejefamilien. Det biologiske ophav er bare super vigtigt."
(Faglig koordinator, Odense Kommune)

Hjemgivelse af børn og unge

Dette kapitel gennemgår temaer relateret til hjemgivelse, herunder årsager til sager, hvor hjemgivelse sker straks efter en afgørelse er truffet, og årsager til sager, hvor hjemgivelse iværksættes inden for en uge.

AFGØRELSE OM HJEMGIVELSE

Det fremgår af servicelovens (SEL) § 68, stk. 2, at et anbragt barn eller en anbragt ung først kan hjemgives, efter kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om hjemgivelse og om hjemgivelsesperiodens længde, jf. stk. 4. I særlige tilfælde kan kommunen beslutte, at der ikke skal være en hjemgivelsesperiode.

Servicelovens (SEL) § 68, stk. 3, siger endvidere, at i tilfælde, hvor forældremyndighedsindehaveren anmoder om at få hjemgivet et barn eller en ung, der er anbragt med samtykke efter § 52, stk. 1, skal kommunalbestyrelsen tage stilling til spørgsmålet om hjemgivelse senest syv dage fra anmodningen fremsættes. Det samme gælder, hvis en ung over 15 år, der er anbragt med samtykke efter § 52, stk. 1, anmoder om at blive hjemgivet.

Få tilfælde af hjemgivelser uden forberedelse

Vi bad kommunerne om at angive, om de registrerer eller kan skønne antallet af afgørelser om hjemgivelse, hvor hjemgivelsen sker straks eller inden for en uge efter afgørelsen er truffet.

Baseret på kommunernes svar i surveyen er det ikke muligt at opgøre et samlet overblik over afgørelser om hjemgivelser, hvor hjemgivelsen er sket straks eller hurtigt efter afgørelsen. Det skyldes, at de fleste kommuner angiver, at de ikke særskilt registrerer antallet af afgørelser om hurtige hjemgivelser. Desuden er kommunernes præmisser for at besvare spørgsmålet så forskellige, at oplysningerne fra de kommuner, der har angivet et antal, ikke er sammenlignelige. Nogle kommuner har fx angivet alle afgørelser om hjemgivelser, mens andre kommuner har angivet, at de har truffet flere afgørelser om hjemgivelser i hver enkelt sag. Derfor afspejler antallet af afgørelser ikke det faktiske antal hjemgivelser, der er sket hurtigt efter afgørelsen.

Generelt viser svarene fra kommunerne i surveyen, at kommunerne kun har få eksempler på afgørelser, hvor der ikke er sket en forberedelse før en hjemgivelse. I nogle tilfælde sker forberedelsen, før afgørelsen træffes, som et led i overvejsen

om, hvorvidt en hjemgivelse er mulig. Det samme billede tegner sig i interviewene. Ifølge en faglig koordinator bruger kommunen generelt muligheden for at fastsætte en hjemgivesperiode på op til seks måneder i de sager, hvor det er muligt. Ligeledes beskriver en anbringelseskonsulent, at kommunen altid forsøger at have en god forberedelse forud for hjemgivelsen af hensyn til barnet.

Som nævnt har kommunerne beskrevet et mindre antal tilfælde, hvor kommunen har truffet afgørelse om hjemgivelse uden forberedelse. I alle de beskrevne tilfælde gælder det, at hjemgivelsen sker hurtigt, fordi det vurderes, at det er bedst for barnet.

Hurtig hjemgivelse sker af hensyn til barnet

En af årsagerne til, at en hjemgivelse sker hurtigt, kan være konflikter. To plejeforældre har givet eksempler på situationer, hvor en afgørelse om hjemgivelse bliver iværksat hurtigt.

I det ene tilfælde var årsagen til afgørelsen, at der blev indgivet en politianmeldelse. Plejeforælderen fortalte:

"Vi har haft en meget svær anbringelse, som endte meget pludseligt med en politianmeldelse, hvor vi i sagens natur faktisk får taget vores plejetilladelse i samme øjeblik, der bliver indgivet en anmeldelse." (Plejeforælder)

Anklagen er senere frafaldet, og plejefamilien har fortsat plejetilladelse i dag med flere plejebørn boende hos sig.

I det andet tilfælde, hvor en hjemgivelse straks er trådt i kraft, var baggrunden ligeledes konflikter i mellem barnet og plejefamilien:

"Vi fik en ung knægt (...) Og ham havde vi i et lille års tid, og så [begik barnet en mindre kriminell handling]. Og vi opdagede det (...) Vi ringede til vores kurator og havde en snak med ham alle fire. Denne her dreng følte virkelig ikke, det var behageligt at blive konfronteret med det, han havde gjort, så han ringede hjem til mor og sladrede. Så med det resultat – og jeg tror, det var dagen efter – der stillede en fra kommunen og moren, og så havde de sådan set en plan om, at drengen skulle med hjem, nu. Det kom han så også." (Plejeforælder)

En hurtig hjemgivelse sker altså ofte i de sager, hvor hjemgivelsen bunder i en konflikt, og hvor det vurderes bedst for barnet, at hjemgivelsen sker hurtigt.

Oftest er der forberedelse før en hjemgivelse

Størstedelen af de kommuner, der har deltaget i surveyen, har angivet, at de ikke oplever sager, hvor hjemgivelse iværksættes inden for en uge, og hvor der derfor ikke er tid til forberedelse. Enkelte kommuner har angivet, at de har oplevet denne type af hjemgivelser og har påpeget en række grunde til, at der ikke sker forberedelse.

En hyppig forklaring blandt kommunerne, der har besvaret surveyen, er desuden, at den unge har rømmet anbringelsesstedet. En anden kommune fortæller:

“Vi har hjemgivelser, hvor der ingen forberedelse er, typisk hvor en ung har forladt sit anbringelsessted og ikke vil tilbage.”

Endelig beskriver kommunerne i besvarelsen af surveyen, at manglende forberedelse ved hjemgivelse kan være af hensyn til barnet og bero på en vurdering af den konkrete sag:

“Ved hjemgivelse laves hjemgivelsesplan. Vi har i 2017 haft én hjemgivelse, der skete uden forberedelse af hensyn til barnet, da plejefamilien ikke ville acceptere hjemgivelsen.”

Et andet eksempel på, at manglende forberedelse kan være af hensyn til barnet, er et tilfælde, hvor kommunen fortæller, at barnet ikke ønskede en forberedelse før hjemgivelse.

HJEMGIVELSESPERIODE

Af servicelovens (SEL) § 68, stk. 4, fremgår det, at kommunalstyrelsen skal fastsætte længden af en hjemgivelsesperiode. En hjemgivelsesperiode kan vare op til seks måneder, og længden fastsættes under hensyn til:

- 1) Muligheden for at sikre en skånsom og planlagt hjemgivelse for barnet eller den unge,
- 2) Forberedelse af eventuel støtte til barnet eller den unge eller forældrene efter hjemgivelse, og
- 3) Kommunens mulighed for at foretage en vurdering af, om der er grundlag for at træffe afgørelse om fortsat anbringelse uden samtykke i situationer, hvor forældrene har tilbagekaldt et samtykke til frivillig anbringelse.

Kommuners overvejelser ved hjemgivelse

Hjemgivelse sker i en løbende proces fra det øjeblik, et barn eller ung bliver anbragt:

"Vi prøver faktisk at sige, at første dag i din anbringelse er første dag i din hjemgivelse. Man er meget opmærksom på ikke at lade sagen gå i dvale, at man ikke bliver livstidsanbragt eller anbragt på ubestemt tid, uden at der er en plan." (Anbringelseskonsulent, Århus Kommune)

Overordnet er anbringelsesstedet i tæt dialog med barnet, og særligt de biologiske forældre, under hjemgivelsesforløbet. Der tilbydes vejledning og støtte for, at hjemgivelsen kan lykkes:

"At planlægge en sikker hjemgivelse. Det er i forhold til, at vi skal bruge tre måneder, før vi kan få styr på skole og støtte i hjemmet og alt sådan nogle ting. Men de fleste gange, der er det altså i dialog med barnet/den unge og i høj grad forældrene omkring: vil du gerne have din søn/din datter hjem? Hvordan? Hvad skal der til for det? Og hvad skal der ændres hjemme ved jer, før det kan lade sig gøre?" (Afdelingsleder i Ungerådgivningen, Århus Kommune)

I forbindelse med mindre børn tager hjemgivelsen længere tid, hvis overgangen er fra en institution til hjemmet:

"Med mindre børn kan der være en langvarig hjemgivelse med en overgang fra institution, hvor institutionen giver guiding til forældrene omkring en hjemgivelse, og hvordan den skal håndteres." (Anbringelseskonsulent, Århus Kommune)

En afgørelse om hjemgivelse træffes ikke øjeblikkeligt, men inden for en afgrænset periode, der giver kommunen mulighed for at undersøge, om hjemgivelsen bør realiseres. Det sker ved, at man gradvist udvider samværet mellem barnet og familien:

"Vi er undersøgende op til, hvis vi tænker, det er den vej, det går. Så begynder vi stille og roligt at udvide samværet i ferier og weekender osv. Og så ligesom ser, hvad det er, hvordan det går, og så træffer vi så en afgørelse om, at vi forventer hjemgivelse fra en eller anden dato af." (Anbringelseskonsulent, Århus kommune)

Kommunerne fokuserer også særligt på, at barnet kan fortsætte en uddannelse efter hjemgivelsen, hvilket en anbringelseskonsulent belyser:

"Og så gør vi meget ud af specielt det der med uddannelsesplan. Det værste, der kan ske ved en hjemgivelse, som er planlagt, det er, at barnet eller den unge kommer hjem,

og at der så ikke er skole og en hverdag, som står klar."
(Anbringelseskonsulent, Århus kommune)

Det gælder ligeledes, hvis der er omstændigheder, der kræver, at barnet skal foretage skoleskift i perioden for hjemgivelsen:

"Man koordinerer lidt, hvis for eksempel der skal ske et skoleskift, at det ikke sker samtidig med skiftet hjem, at man lige får det ene til at falde på plads." (Anbringelseskonsulent, Århus kommune)

Desuden foretages en generel undersøgelse og vurdering af den biologiske familie for at sikre, at de kan evne at modtage barnet:

"Vi skal hele tiden være skarpe på: hvad er det så, der er den rette indsats? og hvornår er det, vi skal begynde at tage dem hjem igen? Og så er det jo ikke sådan, at man skal hjem til ingenting. Det kan jo godt være en ganske omfattende familiebehandling eller kontaktpersonindsats eller en samlet pakke, så behandlingsforløbet fortsætter i hjemmet. Det synes jeg faktisk på den store klinge, at vi har bedre erfaringer med, end det der med, at vi fastholder en meget intensiv institution, indtil alle problemer er løst." (Anbringelseskonsulent, Århus kommune)

Forberedelse er også en mulighed for afprøvning

I mange tilfælde vil hjemgivelser indebære en overgangsperiode, der gradvist forbereder barnet og forældrene. Formålet med dette er at følge op på, om barnet kan trives og passes ordenligt i hjemmet af sine biologiske forældre. I denne proces kan kommunen vurdere, om hjemgivelse reelt er det bedste for barnet. En faglig koordinator fra Odense kommune fortæller:

"Det [en overgangsperiode] vil man mange gange have – især der, hvor samarbejdet stadig er godt. Også der, hvor samarbejdet ikke er godt, men der vil man udvide samværet og sige, at vi har brug for at se, hvordan det er i hverdagene: kan du få ham af sted og i skole? En ting er at snakke om det, men en anden ting er at gøre det." (Faglig koordinator, Odense kommune)

På den måde er forberedelsen af hjemgivelsen også en mulighed for at overveje, om hjemgivelse er det bedste for barnet. Det kan være hårdt for plejeforældrene at stå i denne situation. Ifølge de interviewede plejeforældre og kommunale medarbejdere er kontakt og samarbejde vigtigt af hensyn til børnene i forbindelse med overgangsperioden ved hjemgivelse. Her er det vigtigt, at plejeforældre både kan opretholde pro-

fessionel distance fra deres følelser som plejeforældre, og samtidig udvise støtte som omsorgspersoner.

Metode

I dette bilag beskriver vi de metoder, vi har anvendt i undersøgelsen. Det drejer sig om en kvalitativ gennemgang af 45 sager, en survey blandt landets kommuner, interview med to kommuner og med tre plejeforældre.

Undersøgelsen har til formål at belyse kontinuitet i anbringelsen af børn og unge. Undersøgelsen skal besvare følgende hovedspørgsmål:

- Årsager til ændring i anbringelsessted og hjemgivelse
- Omfanget og reguleringen af kontakt og samvær med den biologiske familie under anbringelsen
- Omfanget og reguleringen af kontakt og samvær med tidligere plejefamilier efter skift i anbringelsessted eller hjemgivelse

I undersøgelsen ses både på anbringelser med og uden samtykke.

SAGSGENNEMGANG

Vi har gennemgået 45 klagesager om ændring af anbringelsessted. Der er tale om samtlige sager, der er behandlet i Ankestyrelsen i 2017, på dette område.

Formålet med sagsgennemgangen var at belyse variationen af årsager til, at der sker et skift i anbringelsessted og eventuelle andre mønstre i sagerne.

De sager, vi har gennemgået, er sager, hvor forældremyndighedsindehaver og/eller barn eller ung, der er fyldt 12 år, ikke har givet samtykke til, at anbringelsesstedet ændres, og hvor børn og unge-udvalgets afgørelse er påklaget til Ankestyrelsen.

Sagsgennemgangen er baseret på ekstrakter, som er et referat af sagen, samt afgørelserne i sagen. For hver sag er der udfyldt et analyseskema med relevante oplysninger og et kort resumé af sagen. Vi har ikke i forbindelse med denne sagsgennemgang foretaget en juridisk vurdering af kommunernes afgørelser.

På baggrund af gennemgangen er der beskrevet en række cases. De afspejler variationen i årsager til skift i anbringelsessted og andre relevante forhold i sagerne. Casene indgår som eksempler, der illustrerer analysepointer løbende i rapporten.

SURVEY

Undersøgelsen består desuden af en survey blandt landets kommuner. Formålet med surveyen var at belyse:

- Omfanget af straks-iværksættelser af afgørelser om ændring af anbringelsessted eller hjemgivelse
- Omfanget af hurtige iværksættelser af afgørelser om ændring af anbringelsessted eller hjemgivelse
- Årsager til skift i anbringelsessted og til hjemgivelse
- Regulering og afbrydelse af samvær og kontakt med biologisk familie og øvrigt netværk

Surveyen blev sendt til alle landets kommuner i januar 2018 med svarfrist i starten af februar. Vi har efterfølgende sendt rykkere ud til de kommuner, hvis besvarelser vi ikke havde modtaget.

Efter dialog med kommunerne blev vi opmærksomme på et fortolkningsproblem i et spørgsmål i surveyen. I et spørgsmål, hvor vi beder kommunerne om at angive, hvorvidt der typisk er en forberedelse af barnet/netværket, før der bliver truffet afgørelse, havde vi ikke givet kommunerne mulighed for at angive, at de ikke kan svare på spørgsmålet. Vi valgte derfor at rette det pågældende spørgsmål, så der kom en mulighed for at svare 'andet' med tilhørende kommentarfelt. Samtlige kommuner, der på tidspunktet, hvor problemet blev opdaget, havde gennemført surveyen, blev kontaktet via e-mail, hvor de blev gjort opmærksomme på problemet og har fået mulighed for at gå ind og revidere deres besvarelse.

I alt modtog vi besvarelser fra 78 ud af landets 98 kommuner, hvilket svarer til en svarprocent på 80. Enkelte kommuner, ud over de 78, har påbegyndt besvarelsen af surveyen men har ikke gennemført, hvorfor de ikke indgår i afrapporteringen.

Forbehold ved opgørelsen af omfanget af sager

En betydelig del af kommunernes opgørelser af omfanget af sager er baseret på et skøn. Det skyldes, at kommunernes sagsbehandlingssystemer ikke understøtter, at de kan trække oplysninger om straks iværksættelse, iværksættelse indenfor en uge og skift fra en plejefamilie til en anden. Det er også årsagen til, at nogle kommuner har oplyst, at de hverken kan opgøre omfanget eller har mulighed for at foretage et skøn.

Det betyder, at der ikke er tale om en faktuel opgørelse over omfanget af sager.

INTERVIEW MED KOMMUNER

Vi har interviewet medarbejdere i to kommuner, Århus Kommune og Odense Kommune. Kommunerne er udvalgt på baggrund af omfanget af anbragte børn i kommunerne i 2016, jf. Anbringelsesstatistikken fra Danmarks Statistik for 2016.

Et stort erfaringsgrundlag øger sandsynligheden for, at de erfaringer, de to kommuner beskriver, kan genfindes i andre kommuner. Det betyder dog ikke, at resultaterne er repræsentative. Det vil aldrig kunne garanteres med en mindre kvalitativ afdækning som denne.

Formålet med interviewene var at få nuanceret og kvalificeret årsager til skift i anbringelse og hjemgivelse og regulering af kontakt og samvær.

I Odense Kommune interviewede vi en faglig koordinator og i Århus Kommune interviewede vi anbringelseskonsulenter, en afdelingsleder i Ungerådgivningen og en leder af Familieplejen. Vi bad vores kontaktpersoner i kommunerne om at udvælge de interviewpersoner, de mente, havde mest viden om området.

Interviewene varede omkring halvdelen time og handlede om følgende temaer:

- Skift i anbringelsessted
- Hjemgivelse
- Straks/hurtig iværksættelse af afgørelser om skift i anbringelsessted og hjemgivelse
- Forebyggelse af skift i anbringelsessted
- Kontakt og samvær med tidligere anbringelsessted
- Kontakt og samvær med biologisk familie

Interviewene blev optaget på diktafon og efterfølgende transkriberet og kodet i databehandlingsprogrammet Nvivo.

INTERVIEW MED PLEJEFORÆLDRE

Vi har interviewet tre plejeforældre, fordelt på et enkeltinterview og et gruppeinterview. Plejeforældrene har alle flere års erfaring som plejefamilier og har alle haft flere plejebørn i pleje.

Formålet med interviewene var at få belyst plejefamiliernes erfaringer med skift i anbringelsessted og hjemgivelser samt kontakt til tidligere plejebørn.

Kontakten til plejeforældrene blev formidlet af en kommunal medarbejder. Vi sendte en invitation til medarbejderen, hvor

baggrundet for undersøgelsen og formålet med interviewene var beskrevet. Derefter sendte medarbejderen den ud til en række plejefamilier, som blev bedt om at oplyse, om de var interesserede i at deltage. Medarbejderen fra kommunen var i et tilfælde med til at arrangere interviewet og i et andet tilfælde foregik kommunikationen direkte mellem os og plejeforældrene.

Interviewene varede omkring halvanden time og handlede om følgende temaer:

- Skift i anbringelsessted
- Hjemgivelse
- Forebyggelse af skift i anbringelsessted
- Kontakt og samvær med tidligere plejebørn
- Kontakt og samvær mellem plejebørn og den biologiske familie
- Samarbejdet med kommunen og med den biologiske familie

Af hensyn til anonymiseringen af personer har vi valgt at ændre enkelte oplysninger i de eksempler og forhold, som plejeforældrene beskrev under interviewene.

Interviewene blev optaget på diktafon og efterfølgende transkriberet og kodet i databehandlingsprogrammet Nvivo.